

EX LIBRIS PREHOFFER

a legújabb muzeális könyvritkaságok
az SZTE Klebelsberg Könyvtárban

EX LIBRIS PREHOFFER – a legújabb muzeális
könyvritkaságok az SZTE Klebelsberg Könyvtárban

EX LIBRIS PREHOFFER: The latest book rarities
at the Klebelsberg Library, University of Szeged

EX LIBRIS
PREHOFFER

**EX LIBRIS PREHOFFER – a legújabb muzeális könyvritkaságok
az SZTE Klebelsberg Könyvtárban**

**EX LIBRIS PREHOFFER: The latest book rarities
at the Klebelsberg Library, University of Szeged**

2023. november 7. – 2023. november 21.

7-21 November 2023.

Kiállítási katalógus

Exhibition catalogue

SZTE Klebelsberg Könyvtár

Szeged

2023

Készült az SZTE Klebelsberg Könyvtárban
Produced by the Klebelsberg Library, University of Szeged

A tárlatot összeállította és a kiállítási katalógust írta /
Exhibition curators and authors of the exhibition brochure
Farkas Katalin – Molnár-Schelhammer Zsófia

Szerkesztette / Edited by
Farkas Katalin

Lektorálta / Proofreading
Varga András

Fordította / English translation
Fenyvesi Anna

Fényképezte / Photography
Fekete Franciska, Kokas Károly, Nagy Dóra, Nemes Réka

A kiadvány az SZTE Nemzetközi és Közkapcsolati Igazgatóság támogatásával jelent meg
The publication was published with the support of the International and Public Relations Directorate of
the University of Szeged

ISBN 978-963-306-956-1

Tartalom / Table of Contents

Muzeális könyvritkaságok az SZTE Klebelsberg Könyvtárban / Lectori salutem! Rare book treasures in the Klebelsberg Library	7
A Prehoffer István Gyűjtemény Szegeden / The István Prehoffer Collection in Szeged	11
A kiállított könyvek / The exhibited books	17
Nyílt vita az egyetemen – Aquinói Szent Tamás disputációi / Open debate at university: The disputations of St. Thomas Aquinas	19
Az antik Görögország mítosza és valósága – Hérodotosz és Thuküdidész egy kötetben / The myth and reality of ancient Greece: Herodotus and Thucydides in one volume.....	23
Az eskü és ami mögötte van – A Hippokratészi Gyűjtemény / The oath and what is behind it: The Hippocratic Collection	27
Örökmozgó történelem – Sebastian Münster Cosmographiája / History in perpetual movement: Sebastian Münster's Cosmographia	31
Bonfini Magyar története – három kiadásban / Bonfini's Hungarian History in three editions	35
Arisztotelész zsebben is elférhet – filozófiai szövegkiadások a 16–17. század fordulóján / Aristotle can fit in your pocket: Philosophy publications at the turn of the 16th and 17th centuries.....	39
Marsilio Ficino Platón barlangjában – egy ritka frankfurti kétnyelvű nyomtatvány 1602-ből / Marsilio Ficino in Plato's cave: A rare bilingual print from 1602 in Frankfurt.....	43
Egyházatyák újrafelfedezése – Dionüsziosz Areopagitesz az antwerpeni Plantin-Moretus officinából / Rediscovering the Church Fathers: Dionysius Areopagites from the Plantin-Moretus press in Antwerp.....	47

Magyarország német szemmel – az Ortelius redivivus jelentősége / Hungary through German eyes: The significance of Ortelius redivivus.....	51
Kalandozások a Magyar Királyság vármegyéiben – Bél Mátyás és a Notitia Hungariae / Adventures in the counties of the Kingdom of Hungary: Mátyás Bél and the Notitia Hungariae.....	55
Prehoffer István Gyűjtemény – könyvjegyzék / István Prehoffer Collection catalog of books	59
Rövidítések / Abbreviations	69
Ajánló bibliográfia / Recommended resources	71

LECTORI SALUTEM!

Muzeális könyvritkaságok az SZTE Klebelsberg Könyvtárban

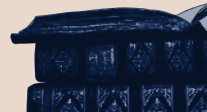
Tudvalevő, hogy az 1921-ben alapított szegedi egyetemi könyvtár a kezdetekben nem rendelkezett jelentős régi könyves gyűjteménnyel, hiszen a Ferenc József Tudományegyetem gazdag muzeális állománya az első világháborút lezáró békekötés után Kolozsváron maradt.

Több mint száz év elteltével mégis elmondhatjuk, hogy a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára Régi Könyvek Tárában mintegy 15 000 darab régi könyvként azonosított és számontartott dokumentum található.

Mindez annak a gondos állományépítő és gyűjteményszervező munkának – és természetesen az universitas támogatásának – köszönhető, amelyet elődeink végeztek az elmúlt évszázadban. Különösen az 1980-as évektől változott meg a muzeális kötetek, illetve régi kéziratok sorsa és nyilvántartása intézményünkben. Ekkor alakult meg az ezekkel a dokumentumokkal foglalkozó különgyűjteményi osztály, ahol speciálisan képzett, elismert szakemberek kezdtek dolgozni. Ez a részleg hamarosan prominens partnerévé vált a helyi, egyetemi és országosan folyó régi könyvkultúrával kapcsolatos kutatásoknak.

A legnagyobb örömmel számolhatunk be arról, hogy ez a gyűjteményépítő tevékenység a mai napig folyamatosan zajlik: ennek kiváló bizonyítékául szolgálnak a kiadványunkban bemutatott, könyvtárunkba nemrégiben bekerült kincsek is.

Mindamellett, hogy kiemelkedően értékes – egyes esetekben unikális – dokumentumaival a Régi Könyvek Tára a Szegedi Tudományegyetem egyik rejtett ékszerdobozza, ezen túl – egyfajta szakmai műhelyként – folytatva az alapítók örökségét, olyan fontos feladatokat is ellát, mint az egyetemen folyó történeti, művelődés-történeti, régi magyar irodalomtörténeti oktatás és kutatás támogatása.

Ebbe a méltó közegbe érkeztek meg 2023 tavaszán a Prehoffer István Gyűjtemény páratlan kötetei, amelyek most megtekinthetők kiállításunkon, illetve jelen kísérő kiadványból a szélesebb érdeklődő közönség számára is megismerhetővé válnak.

Nagy Gyula

Dr. Nagy Gyula

az SZTE Klebelsberg Könyvtár főigazgatója

LECTORI SALUTEM!

Rare book treasures in the Klebelsberg Library, University of Szeged

It is a well-known fact that the Szeged University Library, founded in 1921, did not have a significant collection of old books in the beginning, since the rich old book collection of the Ferenc József University remained in Cluj/Kolozsvár (today's Cluj-Napoca, Romania) after the Treaty of Trianon ending WW1.

More than a hundred years later, however, the Old Books Collection of the Klebelsberg Library, University of Szeged, contains some 15,000 documents identified and catalogued as old books.

All this is thanks to the careful stock building and collection management work – and of course the support of the university – that our predecessors have done over the past century. In particular, the fate and registration of rare volumes and old manuscripts has changed since the 1980s, when the special collections department for these documents was set up, with specially trained, renowned specialists. This department soon became a prominent partner in local, university level, and national research into old book culture.

We are most pleased to report that this collection-building activity continues to this day, as evidenced by recent additions to our library presented in this publication.

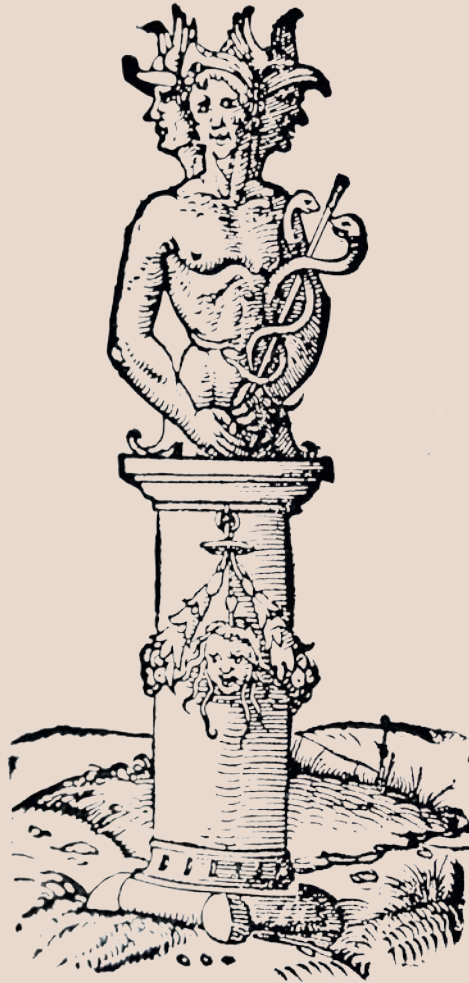
In addition to being one of the hidden jewels of the University of Szeged with its extremely valuable – and in some cases, unique – documents, the Old Books Collection also performs important tasks, such as supporting the teaching of and research into history, cultural history, and the history of Old Hungarian literature at the University, continuing the legacy of the founders as a kind of professional workshop.

The unique volumes of the István Prehoffer Collection arrived in this worthy environment in the spring of 2023 and can now be viewed in our exhibition, as well as being accessible to the wider public through this accompanying publication.

Dr. Gyula Nagy

Director General of the USz Klebelsberg Library

A Prehoffer István Gyűjtemény Szegeden

2023 kitüntetett év a magyar könyv és nyomdászat történetében. 550 éve, 1473. június 5-én, pünkösöd vigíliáján látott napvilágot Andreas Hess Budán nyomtatott *Chronica Hungarorum* (*A magyarok krónikája*) című műve, melyet az első Magyarországon nyomtatott könyvként tartunk számon. Muzeális könyvek tekintetében a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára számára 2023 szintén kiemelkedő, hiszen ez év tavaszán két különleges kollekciónak került az intézmény muzeális dokumentumokat őrző különgyűjteményébe. Az egyik az 1930-as években többek adományaként az egyetemre került Növénybiológiai Intézet Gyűjteményének nyomtatványait tartalmazza, melyben különleges és igen ritka muzeális botanikai művek is megtalálhatók. A másik a jelen kiállításon bemutatandó, gyűjtője és tulajdonosa után elnevezett Prehoffer István Gyűjtemény.

Minden magánkollekciónak – legyen az műalkotás vagy egyéb relikvia – utal tulajdonosa érdeklődési körére; talán nem túlzó az az állítás sem, hogy gyakran a gyűjtő személyiségére utaló jegyeket is tükröz. A Prehoffer István Gyűjtemény esetében mindkét megállapítás igaz. A régi, hódmezővásárhelyi katolikus családban született és nevelkedett Prehoffer István tanulmányai elvégzése után Makón telepedett le. Állatorvosként praktizált, igen széles érdeklődési kör és értelmiségi magatartás jellemezte. Szívesen zongorázott, kedvelte a művészeteket. Olvasmányait tekintve leginkább a történettudományban szeretett elmélyülni.

Prehoffer István (1919-1982)

A nevét viselő, jelenleg mintegy negyven művet tartalmazó, negyvenhat darabból álló kollekción az 1950-es években antikváriumokban vásárolta. A túlnyomórészt történettudományi, filozófiai témájú nyomtatványok között a magyar történelemmel foglalkozó példányok kiemelt helyet foglalnak el. Prehoffer István egyes művek több kiadását is megvásárolta, például Bonfini *Rerum Ungaricum decades (A magyar történelem tizedei)* című históriája három különböző (1581, 1606, 1690) edícióját. Ennek alapján azt is mondhatjuk, hogy nemcsak a művek, hanem az egyes kiadások tekintetében is igen figyelmes filológiai érdeklődésű gyűjtő volt. Tisztában volt a kiemelkedő nyomdászdinasztiák jelentőségével: a 16–17. századi európai humanista nyomdászat meghatározó officináinak – mint például az antwerpeni Plantin-Moretus vagy a bázeli Frobenius – nyomtatványai megtalálhatók kollekciónjában. Érdeklődését felkeltették exkluzív kiadások is. Így vásárolta meg két példányban Sebastian Münster 1552-ben latin, 1628-ban német nyelven kiadott, több száz metszettel illusztrált *Cosmographiáját*, valamint Bél Mátyás négy reprezentatív kötetben megjelentetett *Notitia Hungariae* című művét, melyet 1735–1742 között Esterházy Imre esztergomi-pozsonyi érseknek ajánlott a neves szerző.

A könyvkötés vonatkozásában a gyűjtemény egyes darabjai könyvművészeti alkotások: számos példány eredeti, a nyomtatvánnyal egykorú pergamen- illetve bőrkötésben maradt fenn. Figyelemre méltó az a magatartás, mellyel Prehoffer István kollekciónját gondozta: több kötetet, köztük gyűjteménye legrégebbi darabját, az Ulmban 1475-ben kiadott Aquinói Szent Tamás *Quaestiones de duodecim quodlibet* című művét restauráltatta, valamint szakemberekkel konzultálva maga is ápolta a kötéseket.

Mint említettük, a kollekción egyes darabjait antikváriumokban vásárolta. Ez az időszak számos egyházi és főúri régi gyűjtemény felszámolásának, illetve állami közgyűjteményekbe való kényszerű integrációjának kora volt, így a „fölszámolásnak” ítélt duplumok gyakran kerültek – mai szemmel – fillérekért az antikváriumok polcaira. Ez a gyűjtemény erről a korról és jelentőségéről is árulkodik. A vásárlást a könyvek előzéklapjai között található számlák igazolják, ezen felül az Aquinói Szent Tamás mű esetében az eredetről a selejtező közgyűjteménytől is kért igazolást. A korabeli gazdasági, illetve statisztikai adatokból kiderül, hogy Prehoffer István társadalmi és anyagi helyzetéből adódóan megengedhette magának azt, hogy ezeket a könyvritkaságokat megvásárolja és gondozza. Valószínűsíthető, hogy a műveket elsősorban nem befektetési céllal vásárolta. Lánya, Prehoffer Éva visszaemlékezéséből tudjuk, hogy édesapja kedvelt vasárnap délutáni foglalkozása volt, hogy visszavonulva olvasta a német, latin és ógörög nyelven írt műveket.

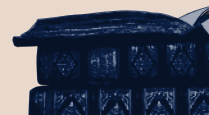
A kollekcóra a 2010-es években felfigyelt a család jó barátja, Szőkefalvi-Nagy Erzsébet könyvtárnok, aki számára hamar világossá vált a magánkézben lévő gyűjtemény kiemelkedő művelődéstörténeti értéke és jelentősége. Elkészítette a dokumentumok részletes könyvészeti leírását, illetve 2020-ban a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciójának éves taggyűlésén a Prehoffer Gyűjtemény bemutatásával felhívta a szakma figyelmét a nemzeti szemponttól páratlan értéket képviselő, magánkézben lévő könyvgyűjteményekre.

A Prehoffer István Gyűjtemény nem szóródott szét. Megtartva a gyűjtő által létrehozott egységét, az örökösök nemzeti kultúra iránt mutatott elkötelezettségének és a Szegedi Tudományegyetem befogadó készségének köszönhetően 2023 tavaszán az SZTE Klebelsberg Könyvtár Régi Könyvek és Kéziratok Tárába került. Az 1980-as évek elején alakult különgyűjtemény alapító kurátorai az elmúlt közel ötven évben elkötelezett módon, kiváló szakmaisággal, kiemelkedő munkát végeztek nemcsak a gyűjteményünkben, hanem az egész Kárpát-medence muzeális dokumentumainak megőrzése, nyilvántartása, katalogizálása tekintetében is. Az általuk örökített szemléletmódot követve írhatjuk azt, hogy a Prehoffer István Gyűjtemény a kutatók és érdeklődők számára immár hozzáférhető, valamint közös kultúrkinccsünk részévé vált.

A kiadvány összeállításához kiemelkedő szakmai támpontot Szőkefalvi-Nagy Erzsébet könyvészeti kutatása és Farkas Gábor Farkas művelődéstörténész értékbecslő munkája nyújtott.

Farkas Katalin

a Régi Könyvek Tára és Kézirattár könyvtárosa

The István Prehoffer Collection in Szeged

2023 is a special year in the history of Hungarian books and printing. Exactly 550 years ago, on the eve of Pentecost, June 5, 1473, Andreas Hess's *Chronica Hungarorum* [A Chronicle of the Hungarians], the first book printed in Hungary, was published in Buda. 2023 is also a notable year for the Klebelsberg Library of the University of Szeged, as two unique collections were added to its special collection in the spring of this year. One of them is the Plant Biology Institute Collection, which was donated to the university by a number of individuals in the 1930s and contains prints of special and very rare botanical works. The other is the István Prehoffer Collection, named after its collector and original owner.

All private collections, whether of works of art or other relics, are indicative of the owner's interests; it is perhaps not an exaggeration to say that they often reflect traits of the collector's personality. In the case of the István Prehoffer Collection, both statements are true. Born and raised in an old Catholic family in Hódmezővásárhely, István Prehoffer settled in Makó after completing his studies. He practised as a veterinary surgeon and had a wide range of interests and intellectual aspirations. He enjoyed playing the piano and loved art. His reading interests were mainly in the field of history.

István Prehoffer (1919-1982)

He bought the collection of forty-six volumes (of forty works) that now bears his name in antiquarian bookshops in the 1950s. The books, which are predominantly on historical and philosophical subjects, include a special group of books on Hungarian history. István Prehoffer sometimes bought several editions of the same works, such as three different editions (1581, 1606, 1690) of Bonfini's history *Rerum Ungaricum decades* [Decades of Hungarian history]. This also suggests that he was a collector with a keen philological interest in individual editions as well as in the works themselves. He was well aware of the significance of the outstanding printing houses of long standing: works published by the most important European humanist printing houses of the 16th and 17th centuries, such as Plantin-Moretus in Antwerp or Frobenius in Basel, are found in his collection. He was also interested in special editions, buying two editions of Sebastian Münster's *Cosmographia*, illustrated with hundreds of engravings, one published in Latin in 1552, the other in German in 1628, and acquiring Mátyás Bél's *Notitia Hungariae*, published in four richly decorated volumes, which the author dedicated to Imre Esterházy, Archbishop of Esztergom and Pozsony between 1735 and 1742.

As regards their binding, some of the items in the collection are works of art: many of them are preserved in their original parchment or leather bindings dating from the same period as the books themselves. István Prehoffer's care of his collection was remarkable: he restored several volumes, including the oldest volume of his collection, St Thomas Aquinas' *Quaestiones de duodecim quodlibet*, published in Ulm in 1475, and he himself took care of the bindings, often consulting with experts about them.

As mentioned above, he bought some pieces of the collection in antiquarian bookshops. This was a time of liquidation and forced integration of many old ecclesiastical and aristocratic collections into state-owned public collections, and duplicates, considered to be 'surplus copies', were often sold for to antiquarian bookshops. This collection is a testament to that era and its significance. The purchases are evidenced by the invoices found between the pages of the books, and in the case of St Thomas Aquinas's work, Prehoffer asked the public collection that scrapped it for a certificate of provenance. The economic and statistical data of the period show that István Prehoffer could afford to buy and care for these rare books due to his social and financial status. It is probable that he did not buy the works primarily for investment purposes. From the recollections of his daughter, Eva Prehoffer, we know that her father's favourite Sunday afternoon pastime was to read books written in German, Latin and ancient Greek in solitude.

In the 2010s, the collection came to the attention of a good friend of the family, Erzsébet Szőkefalvi-Nagy, a librarian, who soon realised its outstanding cultural and historical value. She prepared a detailed bibliographic description of the documents, and in 2020, at the annual meeting of the Social Sciences Section of the Hungarian Librarians' Association, she made a presentation about the Prehoffer Collection to the profession, drawing attention to the privately owned book collections of unparalleled national value.

The István Prehoffer Collection was not scattered. Thanks to Prehoffer's heirs' commitment to Hungarian culture and the receptiveness of the University of Szeged, it was transferred to the Old Books and Manuscripts Collection of the Klebelsberg Library in the spring of 2023. The founding curators of the library's special collection, established in the early 1980s, have done outstanding work over the past fifty years, not only on our collection, but also in the preservation, registration and cataloguing of rare books from the entire Carpathian Basin. Following their approach, we can say that the István Prehoffer Collection is now accessible to researchers and interested readers and has become part of our common cultural heritage.

Outstanding professional support for the compilation of the publication was provided by Erzsébet Szőkefalvi-Nagy's research into bibliography and the work of cultural historian Gábor Farkas Farkas

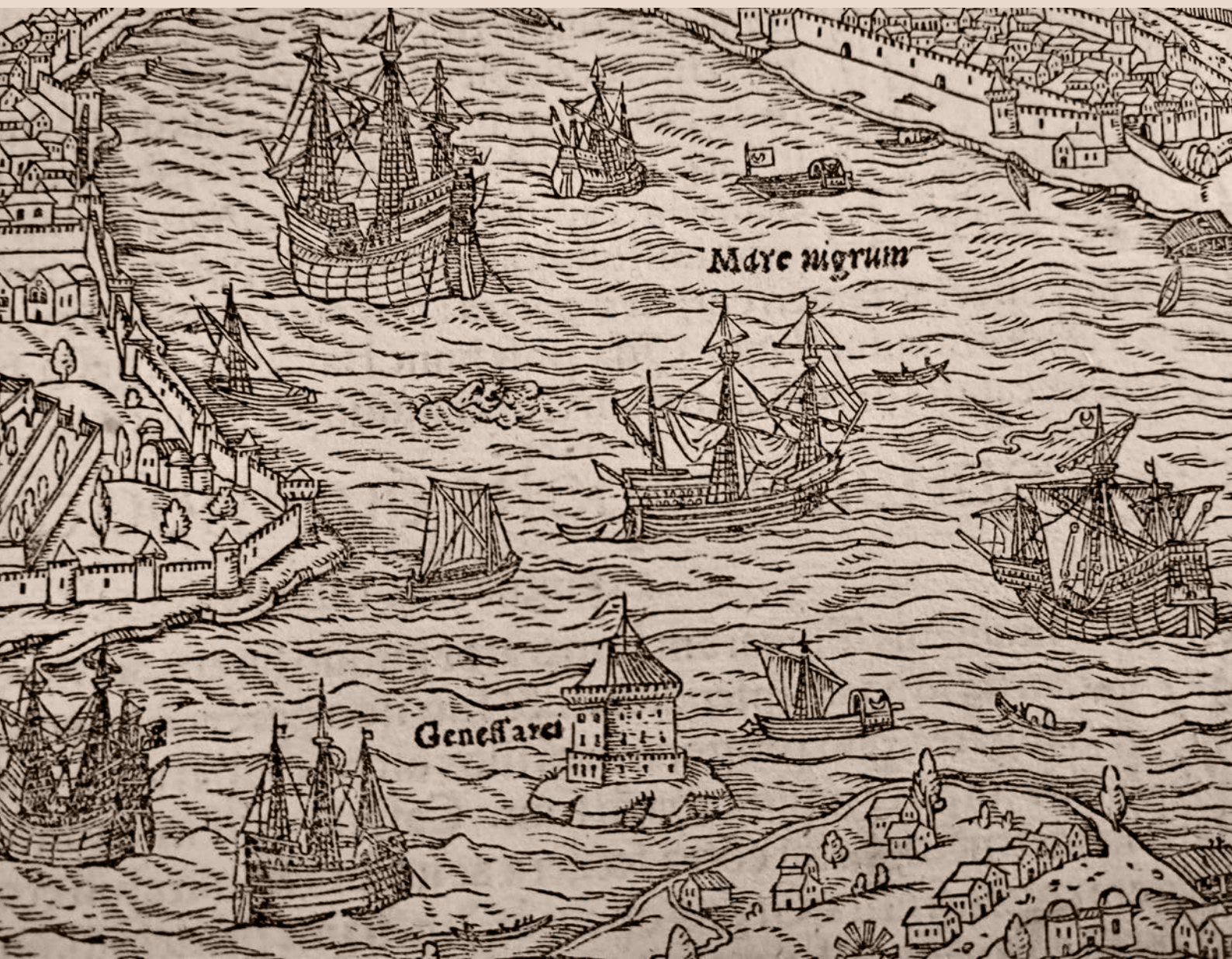
Katalin Farkas

librarian of the Old Books and Manuscripts Collection

A KIÁLLÍTOTT KÖNYVEK
THE EXHIBITED BOOKS

in Librorum et Regum

Mare nigrum

Genesarei

*Nyílt vita az egyetemen –
Aquinói Szent Tamás disputációi*

*Open debate at university:
The disputations of St. Thomas Aquinas*

*Thomas Aquinas, Sanctus:
Quaestiones de duodecim quodlibet*

Ulm, 1475

Aquinói Szent Tamás, középkori itáliai teológus, skolasztikus filozófus életében többször is oktatott a párizsi egyetemen. Ezekből az időszakokból származik a *Quaestiones de duodecim quodlibet* (Tizenkét kérdés különböző témákban) című értekezés. A mű a középkori egyetemeken szokásos viták legünneplényesebb formáján alapul, az advent és nagyböjt alkalmával tartott *disputatio de quodlibeten*, amely során a közönség nyilvánosan és szabadon tehet fel kérdéseit a magiszternek.

Hunc librum legauit dñs nicolaus große p̄b̄us
in Gorlebn̄ ad liberariā dñorū fratru ordinis sancti
Iohannis Hierosolimitani in Wipfense Anno dñi 1291

Primum

Questiones de quodlibet sancti Thome de
año. ordinis frat̄ p̄dicatoꝝ incipiunt feliciter

Articulus primus.

Verum est de deo angelo et
homine. De deo querit̄ est
et quantum ad diuinā natam
et quantum ad natam hūanā
assumptam. quantum ad diuinā
naturā. querit̄ est. **Ver-**
b̄us benedictus in visione
qua vidit totū mōm diuinā
essentiā viderit. Et ostendebat
quod sic. Dicit enī greḡ. de hac

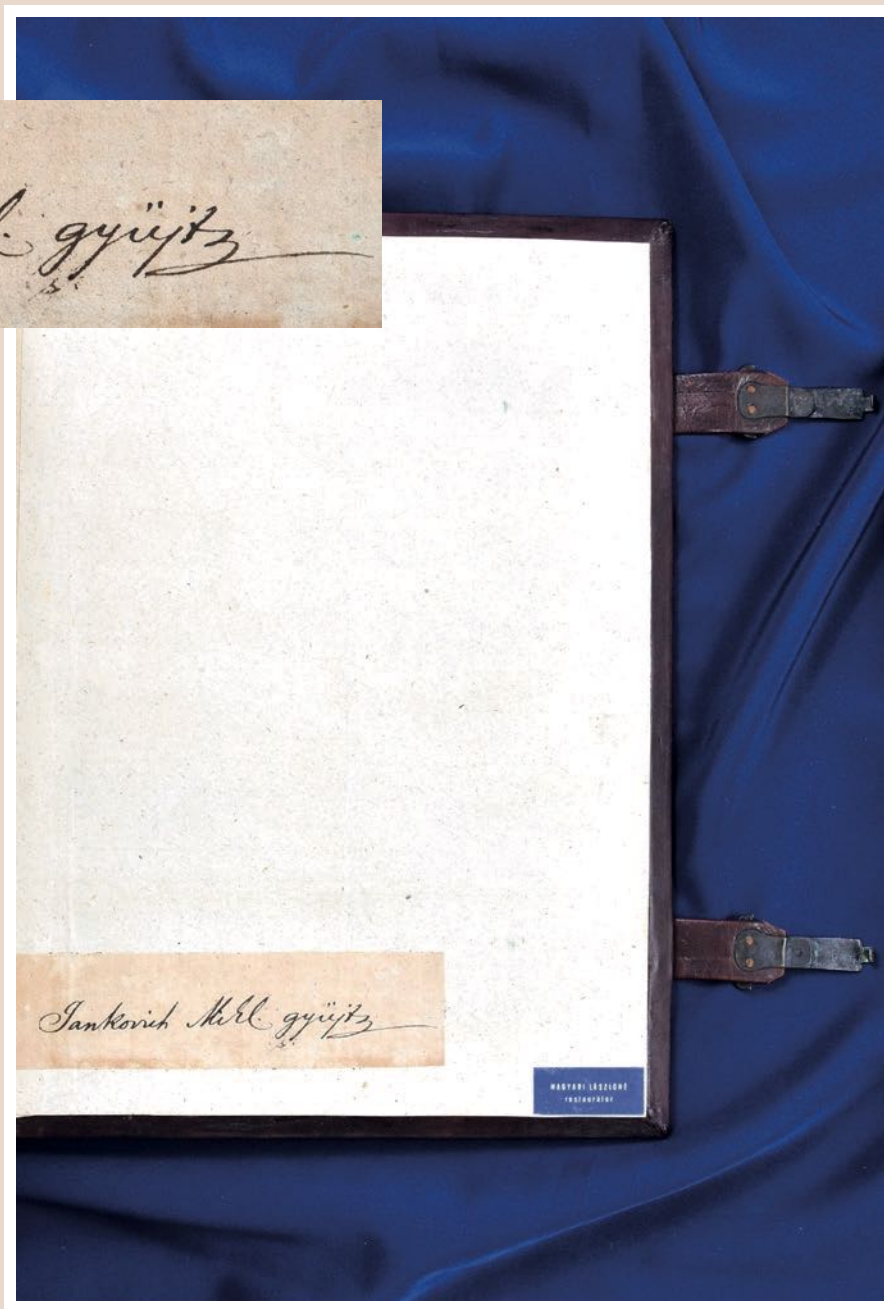
visione loquens anime videnti deum angusta sit omnis
creatura. h̄ videre deū. est videre diuinā essentiā. ergo
beatus benedictus vidit diuinā essentiā. **P**reterea ibi
subdit greḡ. **Q** totū mōm vidit in diuino luīe. h̄ non est
aliud lumen vel claritas dei quā ipse deus. vt idem greḡ
dicit. et habet in glosa exo. xxxij. sup illud. non videbit
me homo et viuet. Ergo beatus b̄ndictus vidit deū per
essentiā. **S**ed contra est quod dicit iob. **N**emo deū vidit
vnḡ. vbi dicit glo. quod nullus in mortali carne viuēs deū
essentiā videre potest. **R**espondendum quod corpus corruptibile
aggranat animā. vt dicit sap. ix. **S**ūma aut̄ eleuatio mē
tis hūane est. vt ad diuinā essentiā videndam p̄tingat.
Vnde impossibile est vt mens hūana dei essentiā videat.
Auḡ. dicit. xj. sup gen̄. ad lrām. n̄ huic vite mortali
fundit̄ homo intereat. vel sic alienet̄ a sensib̄. vt nequiat
vtr̄ sit in corpe an̄ eē corpus. sicut de paulo legit̄. ij. ad
cor. xi. **B**eatus aut̄ b̄ndictus quā illam visionē vidit. nec
huic vite fundit̄ mortuus erat. nec a corporeis sensibus
alienat̄. quod patet p̄ hoc quod dum adhuc in eadē visione
perstet̄. aliū ad idem videndū aduocauit. vt greḡ. referet̄
vnde manifestū est quod dei essentiā non vidit. **A**d primā

Aquinói Szent Tamás hallgatósága jórészt klerikusokból állt, így aligha meglepő, hogy a kérdések nagy része egyéni, társadalmi vagy gazdasági erkölccsel kapcsolatban hangzott el. Az elvont kérdések mellett azonban számos gyakorlati téma is előfordul a 232 lapos ősnymtatványban, például, hogy vétkezik-e az a szerzetes, aki húst eszik, vagy hogy szabad-e a zsidó gyermekeket a szülők háta mögött megkeresztelni.

A tanítás mellett Aquinói Szent Tamás nagy hatást gyakorolt a keresztény filozófiára, sőt a középkori egyetemes gondolkodásra is. Gyekezett összhangba hozni Arisztotelész filozófiáját a keresztény tanítással, így a görög klasszikus életművét is újra előtérbe helyezte.

Jankovich Mikl. gyűjtz

A Prehoffer Gyűjteményben található, 1475-ben megjelent gyönyörű, restaurált bőrkötésű példány egykor Jankovich Miklós könyv- és műgyűjtő tulajdonában volt. A kötet kiadója, Johann Zainer Ulm egyik első és leghíresebb nyomdása volt, legelső munkáját 1473-ra datálják. Olyan nyomtatványok kerültek ki a sajtója alól, mint Boccaccio *Híres aszszonyokról* című művének német nyelvű kiadása, vagy *A híres-neves meseköltő Aesopus könyve és életének története* szintén 1475-ből. Zainer különösen híres a kiadványait díszítő, rendkívül igényes metszetekről, melyeket a szakirodalom a fametszetű illusztrációk első művészi megnyilvánulásaként jegyez.

quodlibet
penitere q̄runt. homicida suspenditur q̄tuncūq̄
peniteat vel per penam spirituale a hoc ecclesia non f̄er̄
nisi quis esset contumax. Et ratio huius est quia p̄ penam
corporalem aufertur aliquod temporale quod potest recon
pensari per aliquod minus bonum sed bonum spirituale
quod adimitur non potest recompensari. Et ideo non debz
religio infligere tale penam. quādiu vult corrigi. qm̄ sic
est excommunicatio in ecclesia ita est expulsio a religione. Et
ideo dicendum q̄ nullus est nisi p̄pter contumaciam expel
lendus. sed est sequestrandus in carcere vel alio modo.

Immensa dei clementia finitur Quodlibet liber sancti
Thome de Aquino ordinis fratrum p̄dicatoꝝ in eiusdemq̄
gloriam compositus. Imp̄ssus Vlm per Johannē Zainer
de Rūrlingen. Anno dñi. Millesimoquadringentesimo :
septuagesimo quinto. Pro cuius consummatione Rex regū
lauderetur in secula benedictus Amen.

praesens liber quodlibeti p̄tinet ad
Nicolaus Grossen p̄br in Gossleubey
modo autē datum est ad utilitatem fratrum
ordinis sancti Johannis domus Wisjale pro
testamento.

Budapest, 1954. jun. 19.
Lia. Varga S. Fr.
K. Székely

The volume *Quaestiones de duodecim quodlibet* is the result of the medieval Italian theologian and scholastic philosopher St. Thomas Aquinas's years as a university lecturer in Paris. The volume in this collection was published in 1475 by Johann Zainer, the most famous printer in Ulm.

*Az antik Görögország mítosza és valósága –
Hérodotosz és Thuküdidész egy kötetben*

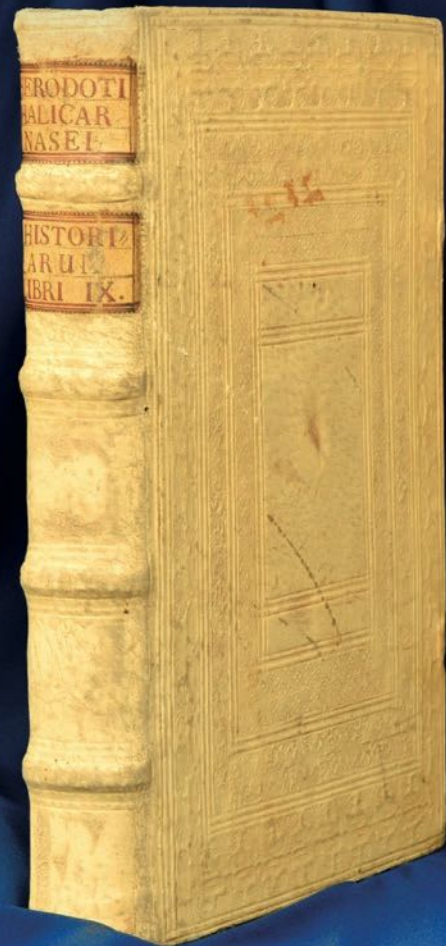
*The myth and reality of ancient Greece:
Herodotus and Thucydides in one volume*

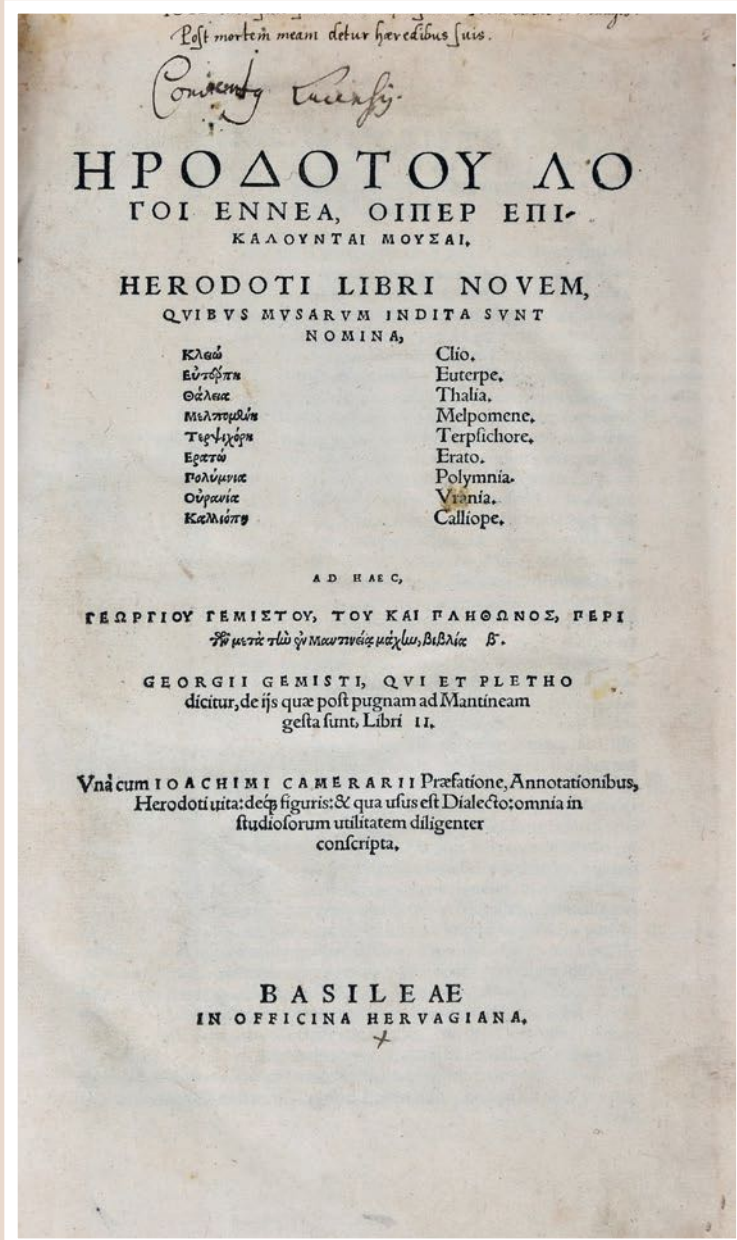
*Herodotos: Herodotu logoi ennea,
hoiper epikaluntai musai Kleiō, Euterpē... –
Herodoti libri novem, quibus musarum indita
sunt nomina, Clio, Euterpe...*

Basel, 1541

*Thukydidēs: Thukydidēs meta scholiōn palaiōn
kai pany ōphelimōn chōris hōn ho syngrapheus
poly aneucherēs esti – Thucydides cum scholiis
et antiquis et utilibus, sine quibus autor
intellectu multum est difficilis*

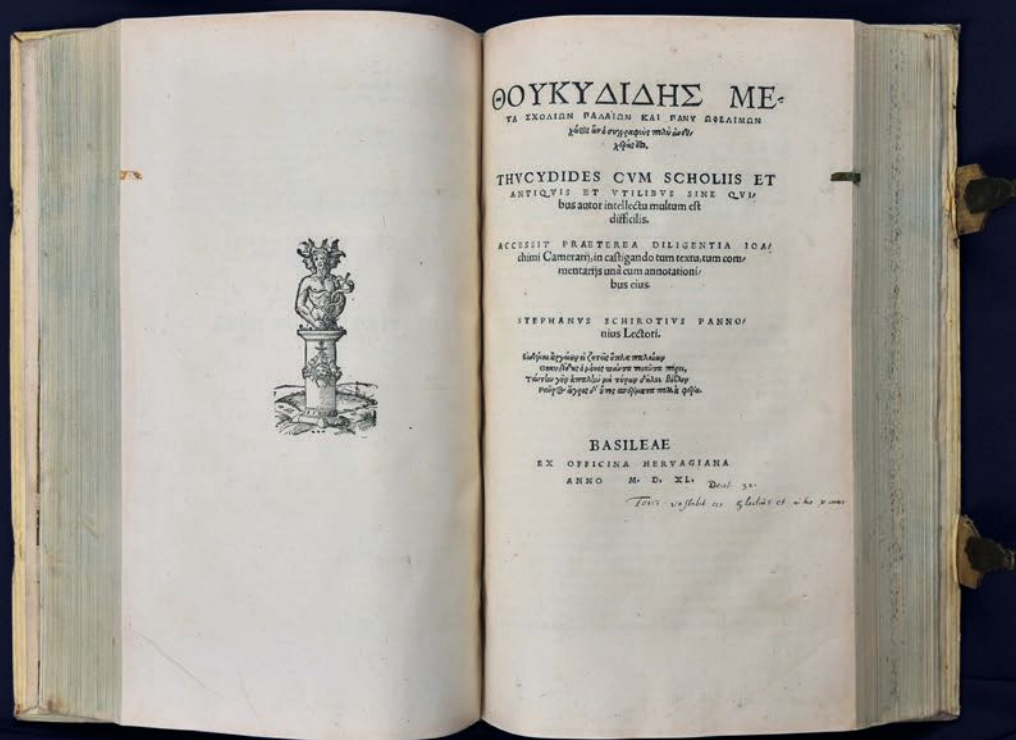
Basel, 1540

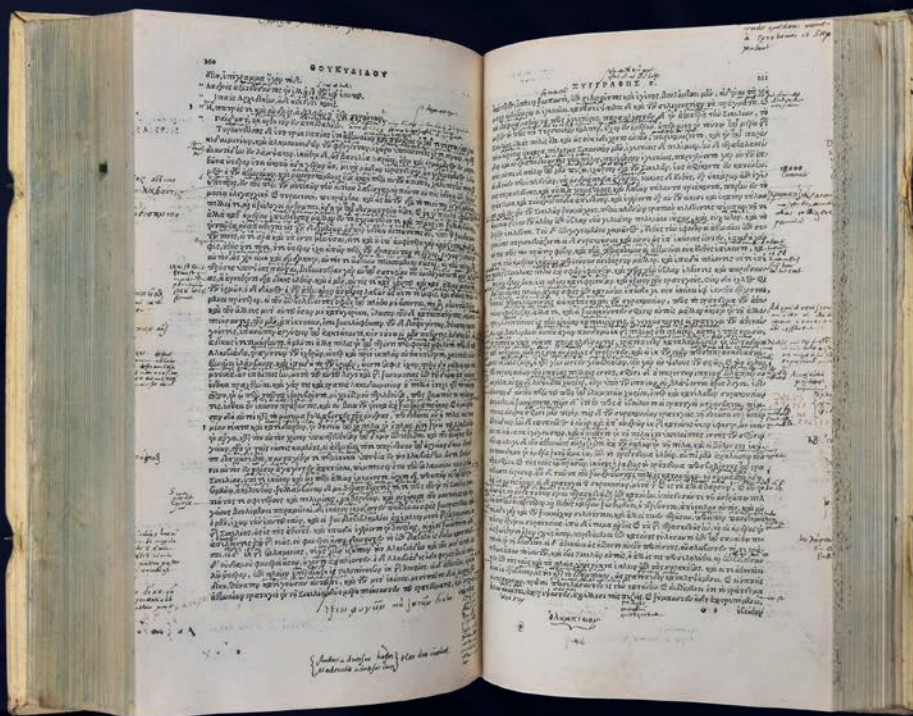

1541-ben Bázalben a Herwagina officina jelentette meg Hérodotosz *Herodoti libri novem* – *Herodotu logoi ennea* (A görög-perzsa háború), valamint egy évvel korábban, 1540-ben Thuküdidész *Thukydidēs meta scholiōn palaiōn kai pany ōphelimōn chōris hōn ho syngrapheus poly aneucherēs esti* – *Thucydides Cum Scholiis Et Antiquis Et Utilibus Sine Quibus autor intellectu multum est difficilis* (A peloponnészoszi háború története) című művét. A két történetíró közül Hérodotosz volt az idősebb, és bár csak egy emberöltő választotta el őket egymástól, a szerzők teljesen más írói felfogásban alkották meg műveiket. Hérodotosz kilenc kötetre osztott históriájában ugyan törekedett az objektivitásra, azonban egyes forrásai gyakran kitalált eseményeken alapultak, így művében a pontos információk keverednek a félreértésekkel és olykor a fikciókkal. Könnyed, közérthető nyelven, novellisztikus stílusban fogalmazott. Ezzel szemben az őt gyakran bíráló Thuküdidészt, aki i. e. 411-ben félbemaradt históriáját szikár stílusban írta meg, céltudatos történetírói magatartás jellemezte, például a korban elsőként használt fel forrásként a földből előkerült leleteket és feliratokat. A *peloponnészoszi háború történetének* bázeli edíciója egy Konstantinápolyban talált, majd Nápolyban őrzött kéziratról készült; ez a mű harmadik görög nyelvű kiadása.

Érdekesség, hogy ez a két alkotás a Prehoffer Gyűjtemény egy olyan kötetében maradt fenn, mely az egymás után kiadott példányokat tartalmazza. További különlegesség, hogy a fatáblás, díszes pergamen borítású példányt újrakötötték, mely alkalommal a körbevágott lapokról a görög és latin nyelvű lapszéli jegyzeteket – úgynevezett margináliákat – részben levágták. A töredékesen megmaradt, még olvasható kommentárokból kitűnik, hogy a 16–17. századi olvasót különösen érdekelte Thuküdidész művének szicíliai és a dekeleiai háborúról szóló része, mert a 7–8. könyv részeit bő jegyzettel látta el.

In 1541-1540, the works of Herodotus and Thucydides, two eminent Greek historians, were published in Basel. *The Greek-Persian War and the History of the Peloponnesian War* were bound together. When the copy was later rebound, the pages were trimmed, regrettably mutilating the 16th and 17th century Greek and Latin language notes on the margins.

Az eskü és ami mögötte van –
A Hippokratészi Gyűjtemény
The oath and what is behind it:
The Hippocratic Collection

*Hippocrates: Hippocratis Coi medicorum
omnium longe principis,
opera quae ad nos extant omnia*

Basel, 1546

Hippokratész az ókori görög kultúra aranykorában, az i. e. 5-4 században született, kortársa volt Periklész, Platón, Euripidész és Thuküdidész is. Az orvos és természettudós Hippokratészt már az ókorban Aszklépiosz, a gyógyítás istene leszármazottjának tartották, neve a modern korban állandó jelzővé vált az orvostudományban. Thomas Sydenham 17. századi orvost például az „angol Hippokratész” névvel tisztelték meg, Franciaországban és Németországban pedig több orvos is kiérdemelte a „Hippokratész” nevet.

HIPPOCRATIS COI

MEDICORVM OMNIVM

LONGE PRINCIPIS, OPERA

quæ ad nos extant omnia.

PER IANVM CORNARIVM

MEDICVM PHYSICVM LATINA

lingua conscripta.

INDEX RERVM AD CALCEM OPERIS

uniuersi annexus est fecundissimus.

BASILEAE, M D XLVI

Cum gratia & priuilegio Imp. Maiestatis ad annos V

A Hippokratész nevéhez fűződő *Corpus Hippocraticum* (Hippokratészi Gyűjtemény) című kötet több mint félszáz írásból áll, amelyek nagy részét a hagyomány a görög Kos szigetének orvossiskolájából eredezteti. A legtöbb és legfontosabb szöveg i. e. 430–380. között íródott, néhány talán az 1-2. században került a gyűjteménybe. Annak ellenére, hogy biztosan több szerzője van a kötetnek, a hagyomány sokáig a teljes művet Hippokratésznek tulajdonította. A kötet hatását jól példázza, hogy több mint egy évezreden át nem tekinthette tanult orvosnak magát az, aki nem ismerte ezt a gyűjteményt. Nyomtatásban először latinul jelent meg 1525-ben Rómában, ezután egy évvel látott napvilágot az eredeti ógörög szöveg Velencében. Ezeket a kiadásokat számos görög és latin nyelvű megjelenés követte, 1555-ben pedig már a francia fordítás is elkészült. Leghíresebb kiadása az Émile Littré-féle tízkötetes, 1839–1861 között megjelent gyűjtemény.

A Prehoffer Gyűjteményben az 1546-ban megjelent bázeli kiadás aranyozott, egész bőrkötésű példánya található. A művet Janus Cornarius 16. századi szász humanista, Rotterdami Erasmus barátja ültette át latinra, aki Hippokratész mellett Aranyszájú Szent János és Galénosz műveit is fordította. Utóbbi az antikvitás egyik legtermékenyebb orvosszerzője volt, aki mintegy 500 évvel Hippokratész után élt. Szakirodalmi munkásságának jelentős része a hippokratészi könyvekhez fűzött kommentárjai.

The name of ancient Greek physician Hippocrates is associated with the founding of medical science, and in antiquity he was considered a descendant of Asclepius, the god of healing. His most famous work is *Corpus Hippocraticum*, a collection of works written by several authors but collected under Hippocrates's name. It was a classic work in the field of medicine for over a millennium.

Örökmozgó történelem – Sebastian Münster *Cosmographiája*

History in perpetual movement: Sebastian Münster's *Cosmographia*

*Münster, Sebastian:
Cosmographiae universalis libri VI.*

Basel, 1552

*Münster, Sebastian: Cosmographia,
oder Beschreibung der gantzen Weltt*

Basel, 1628

Sebastian Münster német térképész, kozmográfus gigantikus munkája hat kötetben gyűjtötte össze kora tudományos ismereteit az utókor számára. A szerző nem elsőként vállalkozott erre, a *Cosmographia* azonban több tekintetben is kiemelkedő alkotás. A 16. század egyik legnépszerűbb és legkeresettebb könyve volt, amely kevesebb, mint száz év alatt harmincöt kiadást ért meg, illetve latin, angol, francia, olasz és cseh nyelvre is lefordították.

Az először 1544-ben megjelent kötet a világ egykorú történelmi, földrajzi, kultúrtörténeti és csillagászati ismereteit gyűjtötte össze. Münster 1524 óta dolgozott művén, több európai utazást tett az anyaggyűjtés érdekében, és kiterjedt kapcsolati rendszert épített ki, melynek köszönhetően levelezés útján jutott hozzá városképekhez és jelenkori útleírásokhoz. Az első kiadás a frankfurti könyvvásárra készült el, melynek példányait kevesebb, mint egy év alatt felvásárolták.

A további kiadások során a *Cosmographia* folyamatosan változott és bővült, ez a tendencia Münster halála után is megmaradt, így az utolsó kiadás már tetemes bővítést tudhatott maga mögött. Münster életében az 1550-es kiadás lett a legteljesebb, amely 910 fametszetet tartalmazott, és 1233 oldal terjedelmű volt. A városokat, földrajzi tájakat ábrázoló illusztrációk mellett uralkodói portrék, foglalkozásokat bemutató ábrázolások és állatokról, illetve szörnyekkel kapcsolatos hiedelmekről szóló grafikák teszik színesebbé a nyomtatványt.

A Prehoffer Gyűjteményben a *Cosmographia* latin és német nyelvű kiadását is megtaláljuk. A latin nyelvű még Münster életében napvilágot láthatott, míg a német a mű utolsó, 1628-as, immár 1750 oldalas kiadása. A Bonfini-kötetek mellett a két Münster-kiadvány is jól példázza, hogy Prehoffer István nemcsak a művek, hanem az egyes kiadások gyűjtésére is nagy figyelmet fordított.

Sebastian Münster's 16th century *Cosmographia* was a hugely popular work that was reprinted many times and collected all the available contemporary knowledge of history, geography, culture, and astronomy of its time.

Bonfini *Magyar története* – három kiadásban
Bonfini's *Hungarian History* in three editions

*Bonfini, Antonio: Antonii Bonfinii historia
Pannonica: sive Hungaricarum rerum decades
quatuor cum dimidia*

Frankfurt, 1581

*Bonfini, Antonio: Antonii Bonfinii Rerum
Ungaricarum decades quatuor cum dimidia:
His accessere Ioan. Sambuci aliquot appendices, et alia*

Hanau, 1606

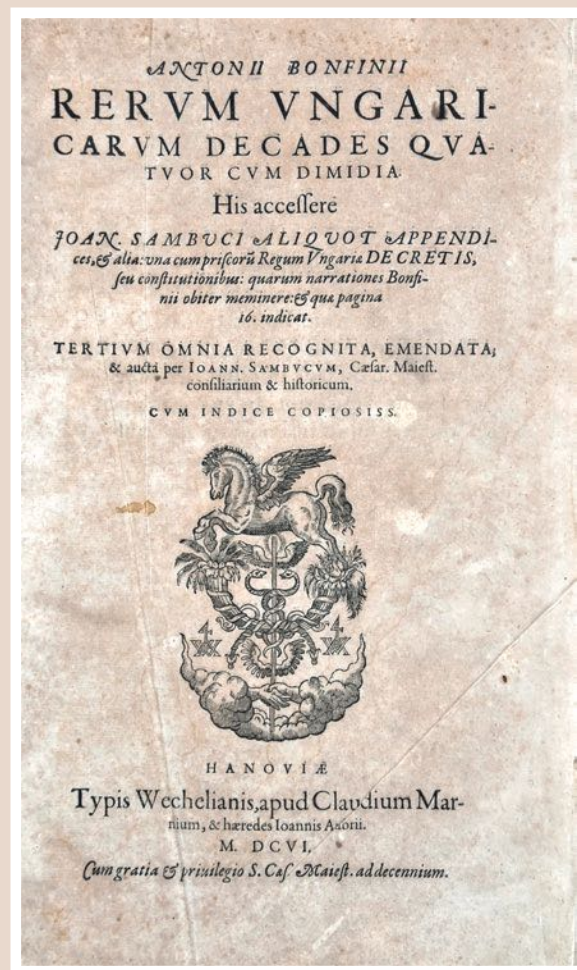
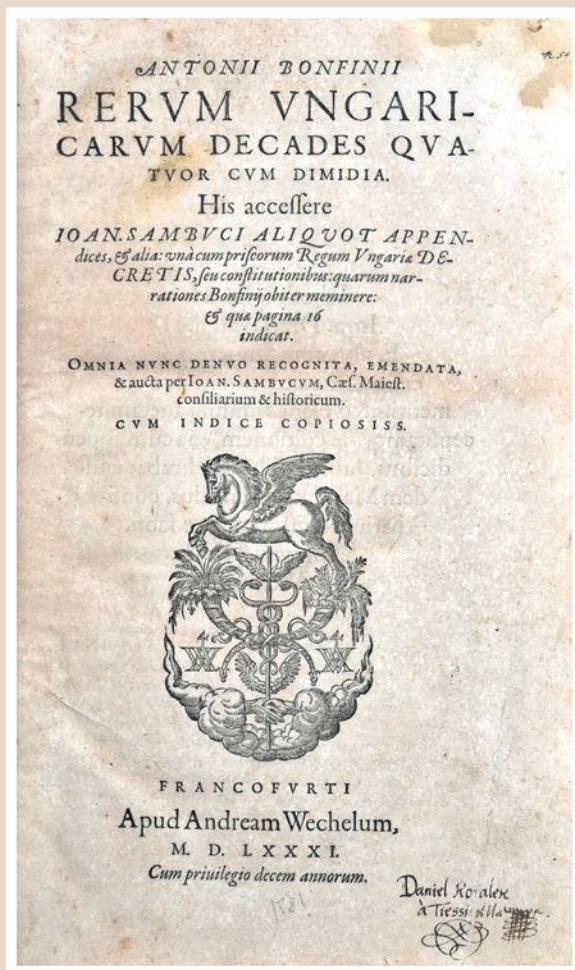
*Bonfini, Antonio: Antonii Bonfinii historia
Pannonica sive Hungaricarum rerum decades
IV. et dimidia libris XLV. comprehensae
Editio [...] postrema*

Köln, 1690

Antonio Bonfini humanista történétíró 1488-ban Itáliából érkezett Mátyás király meghívására a budai királyi udvarba, ahol a források gyűjtését és alapos tanulmányozását követően elkezdte írni a *Rerum Ungaricarum decades* (*A magyar történelem tizedei*, röviden *Magyar történet*) című históriát. Mátyás halála után II. Ulászló szintén támogatásáról biztosította Bonfini, így a mester tíz év alatt be tudta fejezni humanista igénnyel írt történeti művét. Sajnos a szerzői fogalmazvány és az eredetileg a királyi könyvtár számára készített négy, igen díszes kéziratos kötet a történelem viharos évszázadaiban elkallódott.

A *Magyar történet* a 15–16. század fordulóján nagy érdeklődésre tartott számot Európában, majd a 16. század második felében újra felfedezték. Ezt bizonyítja, hogy az 1543-ban Bázelen nyomtatott, még nem teljes művet 1771-ig további négy kiadás követte. Többször sajtó alá került német és francia, valamint olasz nyelven. A teljes magyar fordításra egészen a 20. század végig várni kellett: az 1995-ben megjelent kötetet Kulcsár Péter kiváló latinista fordította, aki korábban a szegedi egyetemi könyvtárban dolgozott.

A Prehoffer Gyűjteményben a *Magyar történet* 1581-ben Frankfurtban, 1606-ban Hanauban és 1690-ben Kölnben keletkezett kiadásai található meg. A három különböző edíció megléte is bizonyítéka annak, hogy Prehoffer István érdeklődése nemcsak a művekre, hanem azok kiadástörténetére is kiterjedt.

Italian-born humanist historian Antonio Bonfini took ten years to write his *Rerum Ungaricarum decades* - *Decades of Hungarian History*, or *Hungarian History* for short, completing it in 1479. Due to great interest, the history was reprinted several times throughout Europe, and the Prehoffer Collection contains three different editions.

Arisztotelész zsebben is elérhető – filozófiai szövegkiadások a 16–17. század fordulóján

Aristotle can fit in your pocket: Philosophy publications at the turn of the 16th and 17th centuries

*Aristoteles: Tu Stageiritu ta sōzomena –
Operum Aristotelis Tomus I.*

Genf, 1607

Aristoteles: Operum Aristotelis Tomus II.

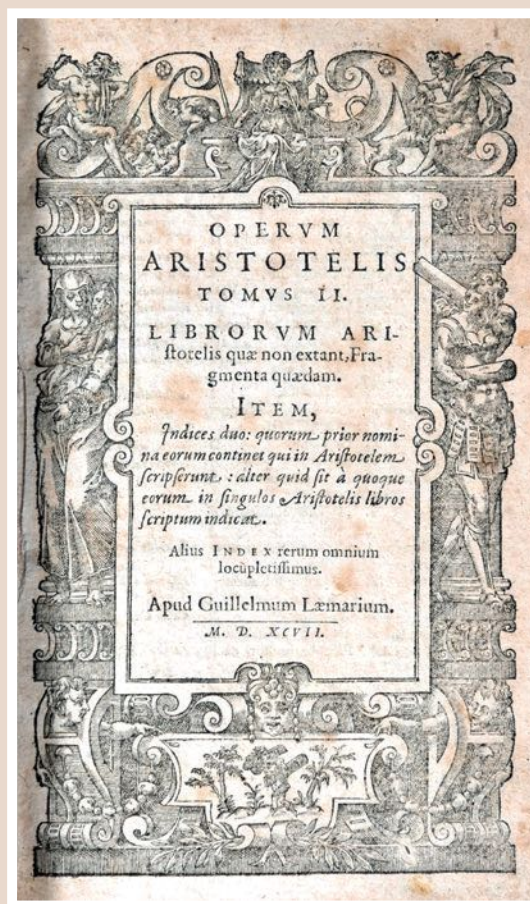
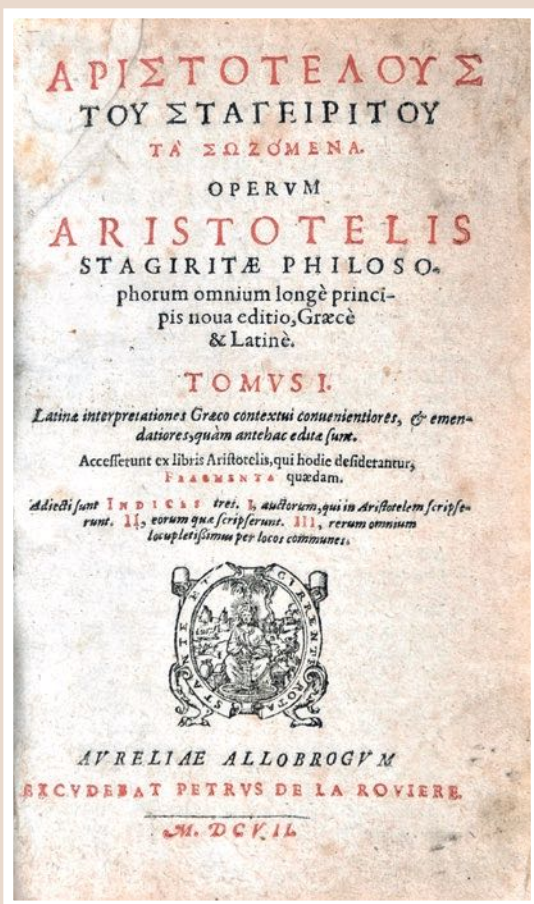
Genf, 1597

Arisztotelész ókori görög filozófus személyével, műveivel, filozófiája továbbhagyományozódásával Európában a 16. század végéig filozófusok és teológusok százai foglalkoztak. A kiadók és tipográfusok körül létrejött tudóskörök Itáliában és a német városok könyvtáraiban (például Heidelbergben) felkutatották a Biblia különböző szövegváltozatait illetve az antik szerzők – így az igen népszerű Arisztotelész – műveit tartalmazó kéziratokat.

A szövegeket kritikai módszerrel vizsgálták: összehasonlították egymással, megtisztították a másolások alkalmával keletkezett esetleges hibáktól, ógörög nyelvű művek esetén latinra fordították őket. Az így létrejött textusokat és a hozzájuk írt kommentárokat bő indexszel látták el, majd a tudós nyomdászok jó minőségű papíron és kiváló színvonalú betűkészlettel adták sajtó alá. Ebben az időben a humanista szöveggondozások megjelenésének egyik kiemelkedő központja Genf volt.

A Prehoffer István birtokában lévő kétkötetes, először 1579-ben, másodszer 1607-ben megjelent, kevés példányban fennmaradt Arisztotelész-edíció a jellemzett kiadási típus ékes példája.

A második kötet végén található aprólékosan összeállított index az arisztotelészi filozófiával foglalkozó 317 tudós nevét sorolja fel. A kiadványok további érdekessége, hogy a művet a korábban használt nagy – szaknyelven fűlő – méretű formátum helyett kisebb, könnyebben kezelhető és olvasható, úgynevezett nyolcadrét nagyságban jelentette meg Pierre de la Roviere francia nyomdász. A tiszta szedéstükör miatt a könyv ma is kiválóan olvasható az ógörög illetve latin nyelvben jártas érdeklődők számára, mint amilyen Prehoffer István volt.

I N D E X.

Vxores Græci quondam iniuicem emebant	414. c	Z	
Vxorum communio Platonica	397. d & sequent.	Z Aleucus Locrensiſium occidentalium legumiator	426. a
		Zanclei	490. c
X		Zenon	180. d
Xenophanes	134. d	Zephyrus ventus borealis	461. a
Xenophanthus riſum effundens	116. c	Zephyri, vide Fauonij.	
		Zeuxis pictor à Polygnoto vt differat	795. d
		Zodiacus ſignifer.	1209. d

F I N I S.

This two-volume edition of the complete works of the Greek philosopher Aristotle, published in Geneva in 1579 and 1607, are exceptionally well preserved examples of humanist text editing and publishing.

Marsilio Ficino Platón barlangjában – egy ritka frankfurti kétnyelvű nyomtatvány 1602-ből

Marsilio Ficino in Plato's cave: A rare bilingual print from 1602 in Frankfurt

*Platon: Tu theiu Platōnos apanta ta sōzomena
Divini Platonis opera omnia quae exstant
Marsilio Ficino interprete*

Frankfurt, 1602

Az ókori görög filozófus, Platón műveinek újrafelfedezése a 15. század második felében az itáliai reneszánsz fellelgyvárában, Firenzében történt. A városban a Medici-család bőkezű mecenatúrájának köszönhetően ókori mintára humanista tudósokból platonikus akadémia is alakult. Vezetőjük Marsilio Ficino volt, személyében kimagasló ógörög tudással rendelkező tudóst tiszteltek, akinek fontos magyar kapcsolatai is voltak (pl. Janus Pannonius levelezőtársa volt). Ficino barátja és mecénása, a liliumok városának fejedelme, Cosimo de Medici ösztönzésére 1463–1469 között ógörögről latinra fordította és kommentárokkal látta el Platón összes művét. A grandiózus munka először 1484-ben Firenzében jelent meg nyomtatásban.

A humanista könyvkiadás iránti igényt mutatja, hogy a Platón műveit, életrajzát és Ficino kommentárjait tartalmazó, tudós végőkörnek szánt kiadványok Európában a későbbi évszázadokban is gyakran sajtó alá kerültek. Az 1602-ben Frankfurtban megjelent példány címodalán található mives nyomdászjelvény még a párizsi illetőségű, de már Frankfurtban letelepedett jelentős nyomdász és könyvkereskedő André Wechelé, azonban a kiadvány már a Wechel sajtót öröklő és szintén Franciaországból érkezű Claude de Marne és Jean Aubry örökseinek magas színvonalú munkája. A nyomdászok nem véletlenül telepedtek meg Frankfurtban. A város már a 16. században híressé vált évente kétszer megrendezett könyvvásárrairól, mely a könyvkereskedők és -kiadók jelentős találkozási pontjává vált. Ennek eredményeképpen Frankfurtban a nyomdászat is nagymértékben fellendült.

A bemutatott példány igazi ritkaság, magyarországi könyvtárakban elvétve fordul elő, nemzetközi aukciós házak igen magas áron kínálják megvételre.

vicium in natura, & peccatum na-
 s in natura in fitus. Spes, boni ex-
 ia, habitus veram perceptionem cor-
 quacitas, inconsiderata sermonis
 i. Contrarietas rerum, quæ sub i-
 undum aliquam differentiam ca-
 distantia. Res non voluntaria, res,
 gitationem perficitur. Institutio, vis
 ns. Eruditio, disciplina traditio. Le-
 ntia ciuitatem firmam constituens.
 ermo cum obiurgatione ex animo
 peccati aduertendi causa institutus.
 li presentis, vel imminentis propul-
 io, animi in delicto, quod commit-
 Potentia, in actione, vel in sermo-
 habitus, quem qui habet, potens est:
 naturaliter seruans, vel tutum efficiens.

ωρεσδοκία ἀγαθῶ. Μαρία, ἕξις αθ
 Ἐσπολήφως. Λαλία, ἀκροσία λόγου ἀ-
 της, τῆς ἑσπὸς ἀδὸ ἡρώς κτ' ἰνα δὲ
 των ἡ πλείστη δὲ φάσις. Ακουσοιοι, τὸ ὡξ
 ποτε λουμῶροι. Παιδεία, διδάμις ἡ εσα-
 Παιδῶσις, παιδείας ὡξάδοσις. Νομοθ
 ποιητικὴ πόλεως βίπαγῆς. Νουθέτησις, λό
 κῆς ἀπὸ γράμης. Λόγος, ἀμαρτίας ἀπὸ ἔσ-
 ἡα, κερσὸ κάλυσις ὄντος ἡ ἡρωμῆου. Κόλ
 ρακία ὅτι ἀμαρτήματα ἡρωμῆος. Δι
 χῆ ἐν ὡξάξει ἡ ἐν λόγῳ. ἕξις, καθ' ἑὺ
 ὅστιν ἰσχύς κτ' φύσιν σώζαν, ἡ ὡξιοποιδὸν ἀβ.

A scholar of the humanities, Marsilio Ficino translated all of Plato's works from Ancient Greek into Latin in the late 15th century. The translation was widely distributed and published in many European cities, including Frankfurt, famous for its book fairs from the 16th century onwards.

Egyházatyák újrafelfedezése – Dionüsziosz Areopagitész az antwerpeni Plantin-Moretus officinából

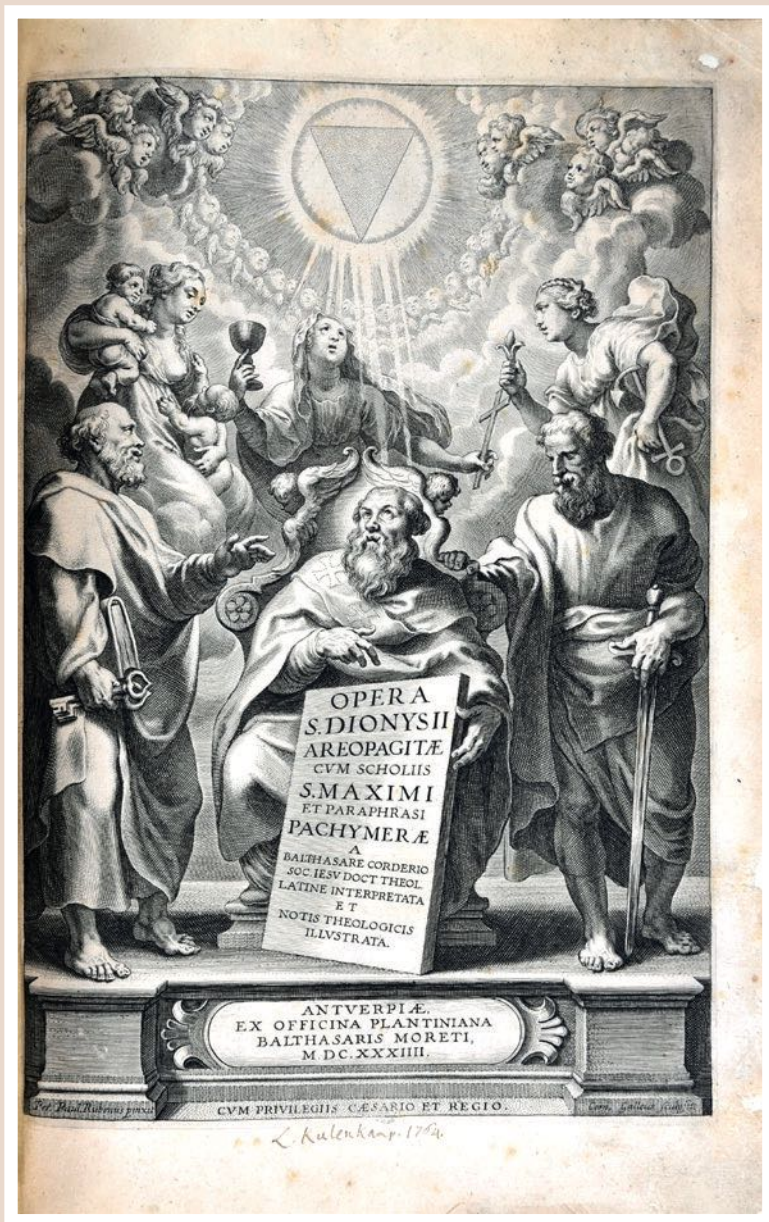
Rediscovering the Church Fathers: Dionysius Areopagites from the Plantin-Moretus press in Antwerp

*Dionysios Areopagita: Opera S. Dionysii
Areopagitae: cum scholiis S. Maximi
et paraphrasi Pachymerae. Tom. I-II.*

Antwerpen, 1634

1555-ben a német-alföldi kereskedelem központjának számító Antwerpenben Christoph Plantin megalapította csakhamar virágzásnak induló nyomdáját. Plantin veje és nyomdájának örököse Jan Moretus, valamint Moretus fiai évszázadokon át jó üzleti érzékkel, magas szakmai színvonalon üzemeltették a vállalkozást. Az egykori nyomda a 19. század közepétől múzeumként üzemel, 2005 óta a világörökség része.

Christoph Plantin és utódai tartalmi és technikai megoldások tekintetében is kivételes kiadványokat jelentettek meg: a sajtó 1570-ben jegyezte az első modern értelemben vett nyomtatott atlaszt; Abraham Ortelius *Theatrum Orbis Terrarum* című művét. A mindenkori vezetők személyes jó viszonyban álltak és együtt dolgoztak a kor jeles képzőművészeivel, például Peter Paul Rubensszel. Az *Opera S. Dionysii Areopagite: cum scholiis S. Maximi et paraphrasi Pachymeræ* című, 1634-ben megjelent nyomtatvány díszcímoldalán látható rézkarc alapjául szolgáló képet is Rubens alkotta.

A kiadvány írója, Dionüsziosz Areopagitész pontos kiléte nem ismert. A műveiből arra lehet következtetni, hogy az 5–6. század fordulóján alkotó, valószínűleg szír származású görög egyházatyja lehetett. Filozófiai, teológiai munkássága a nyugati kultúrában széles körben elterjedt, ezt bizonyítja az is, hogy műveinek tizennégy latin fordítása ismert. A Plantin-kiadás összeállítója és fordítója, Balthasar Cordier jezsuita szerzetes a görög nyelv avatott ismerője volt. A kor humanista tudósainak gyakorlatát követve Európa különböző könyvtáraiban többek között görög egyházatyák szövegeit kutatta, melyeket lefordított és kommentárokkal látott el.

Published in 1634, *Opera S. Dionysii Areopagitae: cum scholiis S. Maximi et paraphrasi Pachymerae* is a publication of the Platin-Moretus printing house founded in Antwerp in the 16th century. The title page of this high-quality edition is based on a design by Peter Paul Rubens.

Magyarország német szemmel – az *Ortelius redivivus* jelentősége

Hungary through German eyes: The significance of *Ortelius redivivus*

*Ortelius, Hieronymus Augustanus: Ortelius
redivivus et continuatus. Erster-zweiter Theil
Nürnberg, 1665*

Hieronymus Oertel (latinosan Ortelius), augsburgi születésű történetíró Magyarországról szóló munkája a mai napig gyakran hivatkozott forrás a történészek körében, különös tekintettel Eger török ostromára. Leginkább az 1602-ben megjelent *Chronologia oder historische Beschreibung aller Kriegsemporungen...* című krónikáját tartják számon, melyet sógora, Hans Silbmacher rézmetsző képei illusztrálnak. Ezt a Magyarországon és Erdélyben lezajlott, 14–17. századi hadi eseményekről tudósító munkát dolgozta át, és adta ki újra 1665-ben Martin Meyer *Ortelius Redivivus et Continuatus* (Az újjászületett és kiegészített Ortelius) címen. Meyer korigálta az 1602-es szöveg tévedéseit, és újabb információkkal egészítette ki az akkorra már hatvanhárom éves művet.

A szövegbővítés és adatpontosítás ellenére azonban így is sok, a történelmi tényeknek ellentmondó megállapítás maradt a kötetben. Azt az érdemet viszont nem lehet elvitatni Orteliustól, hogy a műve nyomán a nyugat-európai olvasóközönség is szélesebb körben tudomást szerezhetett a magyarországi törökellenes küzdelmek egészéről, többek között az egri várvédők hősiességéről is. A magyarok számára különösen érdekes kötetet számos városképet, várat ábrázoló metszet teszi még értékesebbé.

A Prehoffer Gyűjteményben található pergamen kötésű kötet különlegessége, hogy a címkép hátoldalán egy 1810-es szegvári földrengés magyar nyelvű kéziratot olvashatjuk. Valószínűleg a híres móri földrengés volt érezhető Szegváron is, amely azóta is az egyik legpusztítóbb földindulás volt Magyarország területén. További érdekesség, hogy e jelenség kapcsán alkotta meg Kitaibel Pál és Tomcsányi Ádám 1814-ben a világ első földrengéstérképét.

Anno 1810. die 14ta Janu. Erre éppen b. Ocskó. oly föld-indulás
volt itten Szeváron, hogy az ki állott, vagy ülts, nagyon meg
visszatartott, és minden nemü Mobília az Szoba bon' elmozdítot.
tartott mind egy ~~szobába~~ fél Minuteig. Ezen Phoenomen az
Budai, és Pestri Ujságok ~~ben~~ ~~és~~ ~~de~~ ~~el~~ ~~híj~~ ~~szá~~ ~~ra~~ ~~is~~ ~~ke~~ ~~l~~
le irták.

In his work *Ortelius Redivivus et Continuatus*, Martin Meyer reworked and expanded Hieronymus Oertel's 1602 work on the military events in Hungary and Transylvania from the 14th to the 17th centuries, with particular reference to the wars with Ottoman Turks.

Kalandozások a Magyar Királyság megyéiben – Bél Mátyás és a *Notitia Hungariae*

Adventures in the counties of the Kingdom of Hungary: Mátyás Bél and the *Notitia Hungariae*

*Bél Mátyás: Notitia Hungariae
novae historico geographica.
Tomus primus – tomus quartus*

Wien, 1735-1742

Bél Mátyás evangélikus lelkész, történelem- és földrajztudós munkásságának egyik legfontosabb jellemzője, hogy a magyar tudományosságot szerette volna felzárkóztatni Nyugat-Európához. Munkáihoz számos ókori szerző művét felhasználta, legtöbb könyvét latinul, a nemzetközi tudomány korabeli nyelvén írta.

Bár magyar nyelvtörténettel is foglalkozott, fő művének mégis a *Notitia Hungariae novae historico-geographica* (Az újkori Magyarország történelmi-földrajzi ismertetése) című munkáját tekintjük, amely a Magyar Királyság vármegyéinek történelmét és földrajzát igyekezett feldolgozni. A hatalmas munka polihisztorhoz méltó odafigyeléssel készült, egy-egy városleírás előtt tudós értekezések olvashatók a város antik előzményeiről, a családtörténetek, világi és egyházi tisztségviselők hivatali jegyzékei valódi tudós életrajzgyűjteményekké állnak össze.

A *Notitia* négy tekintélyes nagyságú kötetét Mikovinyi Sámuel, a magyar térképészet megalapítójának művészi (több esetben kihajtható) térképmetszetei gazdagítják. Az 1735–1742 között megjelent kötetek az északnyugati országrész vármegyéinek ismertetését tartalmazzák. A dunántúli vármegyék leírása Bél Mátyás romló egészsége miatt évszázadokon át kéziratban maradt. Tóth Gergely történész vezetésével 2011-ben kezdődött el az iratok öt kötetben való megjelentetése.

A Prehoffer Gyűjteményben található példányok különleges nyomtatványok, melyekhez az elegáns megjelenés érdekében a nagyméretű lapokon széles margót hagytak, valamint a rézmetszetek nyomásához vastag merített papírt használtak. Ezek a művészi kiadványok a kötéstáblákon található tulajdonosjegy, az úgynevezett supralibros alapján a Pozsonyban (is) székelő Esterházy Imre érsek számára készülhettek.

The main work of Mátyás Bél, Lutheran pastor, historian and geographer, is his *Notitia Hungariae novae historico-geographica* [A historical and geographical description of modern Hungary], which attempted to cover the history and geography of the counties of the Kingdom of Hungary. The text of the four sizeable volumes of the *Notitia* is enriched by artistic (in many cases fold-out) map engravings by Samuel Mikovinyi, the founder of Hungarian cartography.

PREHOFFER ISTVÁN GYŰJTEMÉNY ISTVÁN PREHOFFER COLLECTION

– könyvjegyzék / catalog of books –

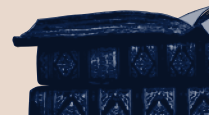
- 1. Aristoteles:** Operum Aristotelis. Tomus II., Librorum Aristotelis quae non extant, fragmenta quaedam; item indices duo [...] alius index rerum omnium locupletissimus. Genève, Guillaume Laimarie, 1597. 1438, [2], 1521-1546, [6], [56] p.; 8°
Index Aur. 108.755 - BNH A 527
Korabeli pergamenkötés hiányzó csatokkal / Contemporary vellum binding with missing clasps
Jelzet / Call number: P11
- 2. Aristoteles:** Aristotelus tu Stageiritu ta sōzomena = Operum Aristotelis. Genève, Pierre de la Rovière, 1607. Tomus I. [16], 1517, [103] p.; 8°
Korabeli pergamenkötés hiányzó csatokkal / Contemporary vellum binding with missing clasps
Jelzet / Call number: PI 10
- 3. Bayle, Pierre:** Herrn Peter Baylens [...] historisches-kritisches Wörterbuch. Nach der neuesten Auflage von 1740 ins Deutsche übersetzt. Leipzig, Bernhard Christoph Breitkopf. Erster Theil, A-B. 1741. [16], CXXVIII, 736, [4] p. Zweiter Theil, C-I. 1742. [9], 957, [3] p. Dritter Theil, K-P. 1743. [7], 843 p. Vierter und letzter Theil, Q-Z. 1744. [4], 727, [148] p.; 2°
VD18 90540700
Aranyozott gerincű félbőrkötés / Half leather binding with gilded spine (PI 32-35)
Kossalkó János (PI 32-35)
Medveczky Kornél (PI 35)
Jelzet / Call number: PI 32-35
- 4. Bél Mátyás:** Notitia Hungariae novae historico geographica. Wien, Straub Paul, Johann Peter. Tomus primus. 1735. [14] fol., 696 p. Tomus secundus. 1736. [11] fol., 587 p., [8] fol. Tomus tertius. 1737. [14] fol., 642 p. Tomus quartus. 1742. [8] fol., 768 p.; 2°
VD18 14395312 - VD18 80251951 - VD18 8025196X - VD18 90234553 - VD18 90234561 - Petrik I. 216
Korabeli aranyozott gerincű bőrkötés / Contemporary leather binding with gilded spine (PI 36-39)

Bibl[iotheca] Dom[us] Poson[iensis] Archi. Epis[copalis] (supralibros) (PI 36-39)
Domus Lugdunensis Soc. Jesu (pecsét) (PI 36-39)
Jelzet / Call number: PI 36-39

5. **Bonfini, Antonio:** Antonii Bonfinii historia Pannonica sive Hungaricarum rerum decades IV. et dimidia libris XLV. comprehensae. [...] accedunt tractatus aliquot, seu appendices variorum auctorum et rerum auctore Joanne Sambuco. Editio [...] postrema. Köln, Johann Widenfeldt, haeredes, Gottfried Berges, 1690. 16, 702, 79, [16] p.
VD17 23:284377V - RMK III. 3633
Restaurált pergamenkötés / Restored vellum binding
Monast[erium] Mellicensis 1692
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 8
6. **Bonfini, Antonio:** Antonii Bonfinii rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia. His accessere Joan. Sambuci aliquot appendices, et alia. Frankfurt, André Wechel, 1581. 16, 943, [1] p., [14] fol.; 2°
VD16 B 6595 - RMK III. 706.
Kolligátum 1. (PI 30)
Aranyozott gerincű bőrkötés / Leather binding with gilded spine
Daniel Koralek à Tiessin
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 30
7. **Bonfini, Antonio:** Antonii Bonfinii rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia. His accessere Joan. Sambuci aliquot appendices, et alia. Tertium omnia recognita, emendata, et aucta per Ioan. Sambucum. Hanau, Jean Marne, Jean Aubry, haeredes, 1606. 16, 943 p., [14] fol.; 2°
VD17 3:313511W - RMK III. 1027
Kolligátum 1. (PI 29)
Pergamenkötés / Vellum binding
Jelzet / Call number: PI 29
8. **Decretorum** seu Articulorum aliquot priscorum Ungariae Regum, ad contextum Bonfinii illustrandum, forique Pannonici usum necessariorum, liber, nunc primum typis proditus. Frankfurt, André Wechel, 1581. [6], 114 p.; 2°
RMK III. 705
Kolligátum 2. (PI 30)

- 9. Decretorum** seu Articulorum aliquot priscorum Ungariae Regum, ad contextum Bonfinii illustrandum, forique Pannonici usum necessariorum, liber, nunc denuo typis proditus. Hanau, Wechel, typ., Jean Marne, Jean Aubry, haeredes, 1605. [6], 114 p., [1] fol.; 2°
VD17 3:313511W
Kolligátum 2. (PI 29)
Szentkirályi 1923. IV.
- 10. Dionysios Areopagita:** Opera S. Dionysii Areopagitae: cum scholiis S. Maximi et paraphrasi Pachymerae. Antwerpen, Officina Plantiniana, Balthasar Moretus, 1634. Tom. I. LII, 893 [1] p. Tomus secundus. XXIV, 530 p., [24] fol.; 2°.
STCV 6667757
Egykorú fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, restaurált csatokkal / Contemporary wooden board, blind embossed, leather binding with restored clasps
Göttingae C. A. Hermann/Heumann 1717
L. Kulenkamp 1764
Jelzet / Call number: PI 27
- 11. Giovio, Paolo:** Pauli Iovii Novocomensis opera quotquot extant omnia. A mendis accuratè repurgata, vivisque imaginibus eleganter et opportunè suis locis illustrata. Basel, Peter Perna, 1578. [12], 408, [22] p.; 617, [30], 156, [8] p.; 2°
VD16 G 2049 - VD16 L 1742 - VD16 L 1745
Német reneszánsz fatáblás, kapcsos bőrkötés középdíszszel N B monogrammal, 1589 évszámmal, restaurált pántokkal / German Renaissance wooden board leather binding with clasps, front panel, initials N B, year 1589, and restored straps
Jelzet / Call number: PI 12
- 12. Herodotos:** Herodotu logoi ennea, hoiper epikaluntai musai Kleiō, Euterpē... = Herodoti libri novem, quibus musarum indita sunt nomina, Clio, Euterpe. Basel, Officina Hervagiana, 1541. [18], 310, [1] p.; 2°
VD16 H 2507
Kolligátum 1. (PI 46)
Egykorú vaknyomásos bőrkötés restaurált csatokkal / Contemporary blind embossed leather binding with restored clasps
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 46
- 13. Hippokrates:** Hippocratis coi medicorum omnium longe principis, opera quae ad nos extant omnia. Per Ianum Cornarium [...] latina lingua conscripta. Basel, Froben et Episcopus, 1546. [2], 695 p., [9] fol.; 2°

VD16 H 3744

Aranyozott gerincű bőrkötés / Leather binding with gilded spine

Jelzet / Call number: PI 28

- 14. Horatius Flaccus, Quintus:** Quinti Horatii Flacci opera. Interpretatione et notis illustravit Ludovicus Desprez... in usum serenissimi delphini ac serenissimorum principum Burgundiae, Andium, Biturigum. Venezia, Giovanni Malachini, 1727. Tomus Primus. [8], 504 p. Tomus Secundus. 505-914, [132] p.; 2°
Aranyozott gerincű bőrkötés / Leather binding with gilded spine
Paris Comes à WohlKenstein 1737 Razins (PI 40-41)
Ex libris Prehoffer (pecsét) (PI 40-PI 41)
Paris Graff zu Wolkenstein et Trostburg (supralibros)
Jelzet / Call number: PI 40-41
- 15. Istvánffy Miklós:** Regni Hungarici Historia: post obitum [...] Matthiae Corvini regis [...] libris XXXIV. [...] ab anno 1490. gestarum locupletissimis exacte descripta / descripta a Nicolao Istuanffio Pannonio. Köln, Johann Wilhelm Friessem, 1685. [8], 552, [2], 44, [36] p.; 2o
VD17 3:308043X - RMK III. 3351
Pergamenkötés / Vellum binding
Ex Biblioth. Garamszeg
Adnumeratus Librij Georgij Géczy de Garamszeg 19 Mart 1755.
Jelzet / Call number: PI 13
- 16. Istvánffy Miklós:** Historia regni Hungariae, post obitum [...] Matthiae Corvini regis [...] libris XXXIV. [...] descripta. Wien, Johann Thomas Trattner, 1758. [14], 524 p., [16] fol.; 2°
VD18 12258393-004 - Petrik II. 238-239
Kolligátum 1. (PI 31)
Egykorú, aranyozott gerincű bőrkötés / Contemporary leather binding with gilded spine
Dr. Semjén Béla 1948 könyvtárából (pecsét)
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 31
- 17. Josephus Flavius:** Josephi des hochberümpften [...] histori beschreibers: Zwentzig bücher von den alten geschichten: nach den alten Exemplaren fleissig corrigiert und gebessert/ durch den Hochgelehrten D. Erasmus von Roterodam im Latein wider besichtiget. Strasbourg, Beck, 1539. [13], CCCXLIII, [30], CLXXXIII, [8] fol.; 2°
VD16 J 971
Egykorú, fatáblás, vaknyomásos bőrkötés restaurált csatokkal E. S. monogrammal, 1544 évszámmal / Contemporary leather binding with wooden board, blind embossed, with restored clasps, initials E. S., and year 1544

Conventus Leut[s]choviensis Ord[inis] Min[orum] Conventualium
Jelzet / Call number: PI 21

18. Materia tentaminis publici, quod ex anni huius scholasticis praelectionibus quovis cui libuerit periclitante subibit in Collegio Regio Theresiano illustrissimus dominus comes Ludovicus Kálnoki de Kőrőspatak philosophiae in secundum annum auditor Die mense octobri, anno MDCCLXI. Wien, Georg Ludwig Schulz. [8] fol.; 2°
Kolligátum 2. (PI 6)

19. Kazy Ferenc: Historia regni Hungariae / authore Francisco Kazy. Nagyszombat, Typ. Academicis. Tomus I., Ab anno seculi decimi septimi primo, ad annum ejusdem seculi trigesimum septimum. 1737. [6] 336, [1] p. Tomus II., Ab anno seculi decimi septimi trigesimo septimo, ad annum ejusdem seculi sexagesimum terium. 1741. [4], 287, [1] p. Tomus III., Ab anno seculi decimi septimi sexagesimo quarto ad anno ejusdem seculi octuagesimum primum. 1794. [20], 279, [21] p.; 2°
Petrik V. 242
Aranyozott gerincű bőrkötés / Leather binding with gilded spine
Jelzet / Call number: PI 23

20. Münster, Sebastian: Cosmographiae universalis lib. VI : in quibus, iuxta certioris fidei scriptorum traditionem describuntur, omnium habitabilis orbis partium situs ... / auctore Sebast. Munstero. Basel, Heinrich Petri, 1552. [24] p., 14 t., 1162 p.; 2°
VD16 M 6715
Egykorú vaknyomásos bőrkötés / Contemporary blind embossed leather binding
Julius Lévy de Kisszecsé
Ioannes Pünlein
Jelzet / Call number: PI 18

21. Münster, Sebastian: Cosmographia: das ist: Beschreibung der gantzen Welt darinnen Aller Monarchien [...] Länderen, Stätten und Gemeinden; [...] Ursprung, Regiment, [...] zusammen getragen ... / Erstlichen [...] durch [...] Sebastianum Munsterum an den Tag gegeben, jetzund aber Auff das neue übersehen. Basel, Heinrich Petri, 1628
[13], XXVI t., 1752 p.; 2°
VD17 23:230709C
Egykorú fatáblás, vaknyomásos sarokvasas bőrkötés hiányzó csatokkal / Contemporary leather binding, blind embossed, with wooden boards, metal book corners, and missing clasps
Jelzet / Call number: PI 26

- 22. Ortelius, Hieronymus Augustanus:** Ortelius redivivus et continuatus, oder der ungarischen Kriegs-Empörungen historische Beschreibung [...] in Ober- u. Nider-Ungarn wie auch Siebenbürgen von dem 1395- biss in das 1607. Jahr ... / ... zus.gefasst u. beschrieben worden, durch den berühmten Hieronymum Ortelium Augustanum [...] aber v. neuem [...] übersehen [...] auch m. e. neuen Beschreibung [...] m. e. Continuation, v. dem 1607. biss an das 1665. Jahr vermehret durch Martin Meyern. Nürnberg, Paul Fürsten, Frankfurt am Main, Daniel Fievet, 1665. Theil 1. [9], XIII, [1] t., 431 p., [57] t., [12] p. Zweyter Theil. [6] p. [1] t., 362 p., 17, [8], [10] t.; 2°
VD17 23:323456H
Pergamenkötés / Vellum binding
Jelzet / Call number: Pl 16
- 23. Platon:** Tu theiu Platōnos apanta ta sōzomena = Divini Platonis opera omnia quae exstant Marsilio Ficino interprete. Frankfurt, Jean Marne, Jean Aubry, haeredes, 1602. 36, 1355, [28] p.; 2°
VD17 12:637927A
Aranyozott gerincű bőrkötés / Leather binding with gilded spine
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: Pl 9
- 24. Plinius Secundus, Caius:** Caii Plinii Secundi historiae naturalis libri XXXVII. Editio altera emendatior et auctior. Paris, Antoine Urbain Coustelier, 1723. Tomus primus, Lib. I-XV. [32], 290 p., IV, [1] fol.; 2°. Tomus secundus, Lib. XVI-XXXVII. [1] t, 1289, [1] p; 2°
Egykorú, aranyozott gerincű bőrkötés / Contemporary leather binding with gilded spine
Ex libris Bibliothecae Hedervarianae
gróf Khuen-Hédervári Károly családí könyvtárából
Jelzet / Call number: Pl 14-15
- 25. Pray György:** Annales regum Hungariae ab anno Christi CMXCVII ad annum MDLXIV. deducti [...] / opera et studio Georgii Pray. Pars I., Complectens res gestas ab Divo Stephano ad Carolum I. Robertum. Wien, Bernard August, 1764. [8], 391, [6] p. Pars II., Complectens res gestas Carolo I. Roberto ad Wladislaum I. Wien, Johann Tomas Trattner, 1764. [4], 36, [11] p. Pars III., Complectens res gestas ab Wladislao I. ad Mathiae Corvini coronat. Wien, Johann Tomas Trattner, [s. a.]. [8], 316, [10] p. Pars IV., Complectens res gestas ab coronatione Matthiae Corvini, ad Ludovicum II. Wien, Bernard August, 1767. [4], 392, [6] p. Pars V., Complectens res gestas ab Ludovico II. ad Maximilianum II. Wien, Bernard August, 1770. 560, [10] p.; 2°
VD18 11361956 - Petrik III. 133

Aranyozott gerincű félbőrkötés / Half leather binding with gilded spine
Bibliothecae Vaciensis Scholarum Piarum
Jelzet / Call number: PI 1-5

- 26. Pray György:** Annales veteres Hunnorum Avarum, et Hungarorum : ab anno ante natum Christum CCX. ad annum Christi CMXCVII / opera et studio Georgii Pray. Wien, Hermann Joseph Krüchten, 1761. [5], 388, [6] p., [1] fol.: ill.; 2°
Restaurált félpergamen kötés / Restored half vellum binding
Jelzet / Call number: PI 17
- 27. Pray György:** Annales veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum, ab anno ante natum Christum CCX. ad annum Christi CMXCVII / opera et studio Georgii Pray. Wien, Georg Ludwig Schulz, 1761. [2], 388, [6] p., [1] fol.; 2°
VD18 14522136 - Petrik III. 133
Kolligátum 1. (PI 6)
Aranyozott gerincű félbőrkötés / Half leather binding with gilded spine
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Gróf Zichy Ödön (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 6
- 28. Pray György:** Dissertationes historico – criticae in annales veteres Hunnorum, Avarum, et Hungarorum / a Georgio Pray. Wien, sumpt. August Bernard, 1775. [8], 243 p.; 2°
Apponyi H. (2004) 2889
Egykorú bőrkötés / Contemporary leather binding
Josephi Zsaádnyi [?] Ao 1784
Jelzet / Call number: PI 7
- 29. Seneca, Lucius Annaeus:** L. Annaei Senecae philosophi opera omnia quae extant. Ad veterum exemplariorum fidem [...] a I. Dalechampio castigata. Genève, Théodore Juges, Alexander Pernet, 1628. [46], 974, [46], 116 p.; 2°
Kolligátum 1. (PI 19)
Pergamenkötés vaknyomásos középdíszsel / Vellum binding blind embossed with front panel
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 19
- 30. Seneca, Lucius Annaeus:** M. Annaei Senecae Rhetoris Suasoriae, Controversiae, Declamationumque excerpta: ad veterum ms. codd. fidem emendata : et graeca, quae priores editiones desiderabant, suis locis

restituta / ex ultima Andreæ Schotti recensione. Paris, Jacob Bessin, 1626. [10], 284, 98, [32], 72 p.; 2°
1-72 p. De claris apud Senecam rhetoribus / And. Schottus
Kolligátum 2. (PI 19)

- 31. Schelenberger, Emmanuel:** Universa Aristotelis philosophia, qua doctis dictis, qua claris factis, veterum cum primis philosophorum recens illustrata / pro suprema philosophiae laurea publice defendendam suscepit Emmanuel Schelenberger. Brno, Jakob Maximilan Swoboda, 1729. [14], 504, 15, [2] p.; 2°
Aranyozott gerincű bőrkötés / Leather binding with gilded spine
Jelzet / Call number: PI 42
- 32. Schwandtner, Johann Georg:** Scriptores rerum Hungaricarum veteres, ac genuini, [...] ad nostra usque tempora continuati / praefatione Matthiae Belii [...]; cura et studio Georgii Schwandtneri. Wien, Leipzig, Johann Paul Kraus. Tomus primus. 1746. XXI, 888 [46] p. Tomus secundus. 1746. XXXIII, 859, [40] p. Tomus tertius. 1748. XLII, [4], 794, [23] p, [6] t.; 2°
VD18 90839234 - VD18 90839242 - VD18 90839250 - Petrik III. 354
Egykorú vaknyomásos bőrkötés / Contemporary blind embossed leather binding
Ex libris Prehoffer (pecsét) (PI 43-45)
Kis-Jókai Ágoston József könyvtárából (ex libris) (PI 43-45)
Kis-Jókai Ágoston József könyvtárából Budapesten (pecsét) (PI 43-45)
Bibliothecae Nicolsburgensis Scholarum Piarum Ex Funda[ti]o[n]e Braunhoferiana 1746 (PI 43)
Bibliothecae Nicolsburgensis Scholarum Piarum Ex Funda[ti]o[n]e Braunhoferiana 1747 (PI 44)
Jelzet / Call number: PI 43-45
- 33. Theses** ex jure Hungarico. Wien, Johann Thomas Trattner, [s. a.]. 8 p.; 2°
Kolligátum 2. (PI 31)
- 34. Thomas Aquinas, Sanctus:** Quaestiones de duodecim quodlibet. Ulm : Johann Zainer, 1475. [232] fol.; 2°
GW M46338 - Sajó-Soltész 3252
Restaurált bőrkötés (Magyari Lászlóné) / Restored leather binding (Mrs László Magyari)
Jelzet / Call number: PI 22
- 35. Thou, Jacques-Auguste de:** Jac. Aug. Thuani historiarum sui temporis opera. Tomus primus. Offenbach, Nebeny, 1609. [12], 1164, [64] p. Tomus secundus, MDLXXIV. usque ad annum eiusdem saeculi LXXX. inclusive. Frankfurt, Kopff, 1610. [4], 242 p, [28] p. Appendix, tomi secundi editonis germanicae ab A. C. N. MDLXXX, usque ad annum eiusdem saeculi LXXXV. Frankfurt, Kopff, 1610. 210, [20] p.; 2°
VD17 23:230993B - VD17 23:230995S - VD 17 23:230996Z
Aranyozott gerincű bőrkötés / Leather binding with gilded spine

Zur Kaiserl. Königl. Ingenieur – Academie gehörig. A. 17
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 24

- 36. Thou, Jacques-Auguste de:** Illustris viri Iacobi Augusti Thuani regii in sanctiore consistorio consilarii, et in suprema Regni Gallici Curia Praesidis, historiarum sui temporis continuatio. LVIII Libris nunc primum in lucem prodeuntibus comprehensa: cui accedunt. Commentariorum de vita sua libri VI hactenus quoque non editi. Genève, Pierre de la Rovière. Tomus III. 1620. [2], 478, [14] p. Tomus V., Iac. Augusti Thuani historiarum sui temporis. 1620. 1320, [28] p. Libri sex, Viri illustris Iac. Aug. Thuani regii in sanctiore consistorio consilarii, et in supremo regni senatu praesidis amplissimi commentariorum se vita sua. 1621. 100, [7] p.; 2°

Egykorú bőrkötés / Contemporary leather binding
Zur Kaiserl. Königl. Ingenieur – Academie gehörig. A. 17
Ex libris Prehoffer (pecsét)
Jelzet / Call number: PI 25

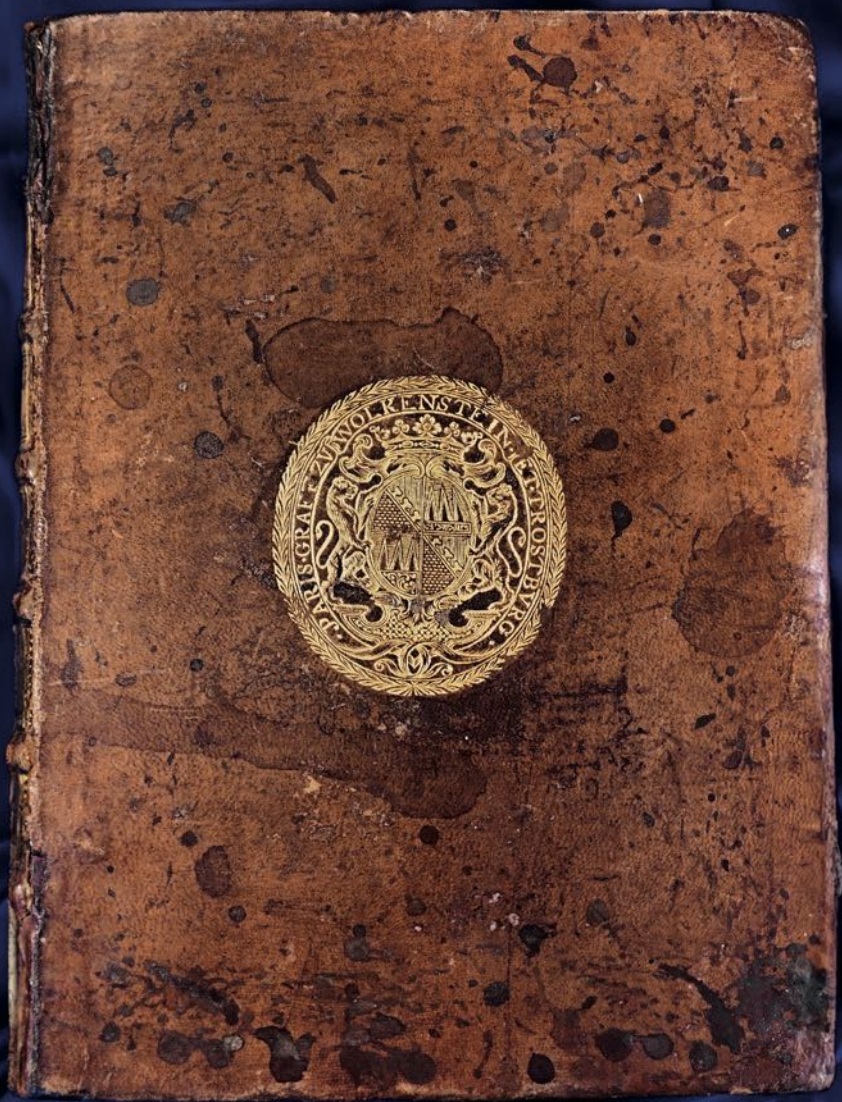
- 37. Thukydides:** Thukydidēs meta scholiōn palaiōn kai pany ōphelimōn chōris hōn ho syngrapheus poly aneucherēs esti = Thucydides cum scholiis et antiquis et utilibus, sine quibus autor intellectu multum est difficilis. Basel, Officina Hervagiana, 1540. [22], 225, 177 p., 2 t.; 2°

VD16 T 1114
Kolligátum 2. (PI 46)

- 38. Valerius Maximus:** Valerius Maximus cum duplici commentario historico videlicet ac litterato Oliverii Arzignanensis et familiari admodum ac succincto Jodoci Badii Ascensii. Qui quattuor et viginti exempla Aldino auspicio nuper inventa simili commentatione declaravit. Paris, Ascensius, 1510. [8], CCCC fol.; 2°
VD16 ZV 31600

Restaurált bőrkötés (Magyar Lászlóné) / Restored leather binding (Mrs László Magyar)
Jelzet / Call number: PI 20

– rövidítések / abbreviations –

- Apponyi H.** Apponyi Sándor: Hungarica: Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Budapest, 2004
- BNH** Az Országos Széchényi Könyvtár 16. századi nyomtatványainak katalógusa / Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum, qui in Bibliotheca Nationali Hungariae Széchényiana asservantur. Tom. I-III. Budapest, 1990.
- GW** Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Bd. I-X. Leipzig-Stuttgart, 1925-1992
URL: <https://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>
- Index Aur.** Index Aureliensis. Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum I-VII. Baden-Baden, 1962-1982.
- Petrik** Petrik Géza: Magyarország bibliographiája 1712-1860 I-IV. köt. Budapest, 1888-1892. Magyarország bibliographiája 1712-1860 V-VIII köt. - Pótlások, Mutató. Budapest, 1971-1991.
- RMK III** Szabó Károly, Hellebrant Árpád: Régi Magyar Könyvtár (1473-1711) III. köt. (1-2. rész) Budapest, 1896-1898.
- Sajó-Soltész** Sajó - Soltész: Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur. Vol. I-II. Bp., 1970.
- STCV** Short Title Catalogus Vlaanderen Bibliography of the Hand Press Book in Flanders
URL: <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/en/dossier/short-title-catalogue-flanders-stcv/stcv>
- VD16** Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts. I-XXIV. Stuttgart, 1983-1997
URL: <https://bvbat01.bib-bvb.de/TP61/start.do?View=vd16&SearchType=2>
- VD17** Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVII. Jahrhunderts
URL: <http://www.vd17.de>
- VD18** Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 18. Jahrhunderts
URL: <https://vd18.k10plus.de/DB=1.65>

– ajánló bibliográfia / recommended resources –

- Barbier, Frédéric: *A könyv története*. Budapest, Osiris Kiadó, 2005
- Barbier, Frédéric: *A modern Európa születése. Gutenberg Európája*. Budapest, Kossuth – OSZK, 2010.
- Bonfini, Antonio: *Rerum Ungaricarum decades. A magyar történelem tizedei* (ford. Kulcsár Péter) Budapest, Osiris Kiadó, 2019.
- Borsa Gedeon: *Kalauz a régi nyomtatványokhoz. A régi nyomtatványok fogalma, anyaga, mérete és terjedelme*. Budapest, Könyvtári Intézet, 2003.
- Boyle, Leonard E.: *The Quodlibets of St. Thomas and Pastoral Care = Pastoral Care, Clerical Education and Canon Law, 1200–1400*, London, Variorum Reprints, 1981, 232–256.
- Csorba Csaba: *Bél Mátyás emlékezete*, Honismeret, 2009, 5. sz., 45–56.
- Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*. Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1929–1961.
URL: <https://www.treccani.it/enciclopedia/>
- Fazekas Borbála: *Sebastian Münster Cosmographiája, különös tekintettel Magyarországra*, Historia nostra, 2017, 1. sz. 47–72.
- Febvre, Lucien – Martin, Henri-Jean: *A könyv születése. A nyomtatott könyv és története a XV-XVIII. században*. Budapest, Osiris Kiadó, 2005.
- Funke, Fritz: *Könyvismeret. Könyvtörténeti áttekintés*. Budapest, Osiris Kiadó, 2005.
- Gutenberg-Jahrbuch*. Mainz, Gutenberg-Gesellschaft, 1927-
- Hamman, Adalbert-Gautier: *Hogyan olvassuk az egyházatyákat?* Pannonhalma, Bencés Kiadó, 2009.
- Hérodotosz: *A görög-perzsa háború*. Budapest, Osiris Kiadó, 2004.
- Lőkös Péter: *Az 1552-es egri ostrom leírása Hieronymus Ortelius krónikájában*, Agraria, 2008, 2. sz., 124–133.

Lőkös Péter: *Magyarországkép Hieronymus Ortelius Chronologia Oder Historische Beschreibung aller Kriegsemporungen und Belagerungen... c. krónikájában, illetve az Ortelius redivivus et continuatusban = Nyelv, lelkiség és regionalitás a közép- és kora újkorban*, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó, 2013, 497–506.

Museum Plantin-Moretus <https://museumplantinmoretus.be/en>

Prof. Schultheisz Emil magyar nyelvű és idegen nyelvű orvostörténeti írásai, Budapest, Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet, 2017.

Rozsondai Marianne: *A könyvkötés művészetének rövid története*. Budapest, OSZK, 2004.

Rozsondai Marianne: *A magyar könyvkötés a gótikától a művészkönyvekig*. Budapest, MTA KIK – Kossuth Kiadó, 2019.

Schultheisz Emil orvostörténeti tanulmányai I., Budapest, Magyar Orvostörténelmi Társaság; MTA Orvostörténeti Munkabizottság; Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet, 2018.

Szabó Mária: *Filozófia és orvostudomány a Hippokratészi Gyűjteményben. A levegőről című íráshoz = Ókor*, 2007, 4. sz., 68–71.

Tevan Andor: *A könyv évezredes útja*, Budapest, Gondolat, 1984.

Tóth Gergely: *Bél Mátyás, a történész = Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15–18. századi Magyarországon*, Budapest, 2015, 157–167.

Thuküdidész: *A peloponnészoszi háború*. Budapest, Osiris Kiadó, 1999.

Zimonyi Ákos: *Új nézőpontok a görög-római orvoslás történetében = New Viewpoints on the History of Graeco-Roman Medicine = Kaleidoscope* 2016, 13. sz., 48–62.

SZTE
KLEBELSBERG
KÖNYVTÁR

